

PÕLLUMAJANDUSE REGISTRITE
JA INFORMATSIOONI AMET

MAAELUMINISTEERIUM

ABIKS TAOTLEJALE

Perioodi 2023–2027 maaelu arengu
loomapõhiste toetuste taotlemine
10. maist – 15. juunini

Loomade heaolu toetus
Loomade tervist edendavate kõrgemate majandamisnõuete toetus
Ohustatud tõugu looma pidamise toetus

Tartu
Tallinn
2023

Sisukord

1. MAAELU ARENGU LOOMAPÕHISED TOETUSED 2023. AASTAL	3
2. TAOTLEMISE ÜLDTINGIMUSED	3
2.1. Toetuse taotleja	3
2.2. Tingimuslikkus	3
3. TOETUSE SAAMISE NÕUDED	4
3.1. Loomade heaolu (LHT) toetuse saamise nõuded	4
3.1.1. Piimatõugu veiste heaolu toetus	5
3.1.2. Hobuste heaolu toetus	5
3.1.3. Sigade heaolu toetus	6
3.1.4. Munakanade heaolu toetus	9
3.1.5. Vuttide heaolu toetus	10
3.2. Loomade tervist edendavate kõrgemate majandamisnõuete (KMN) toetuse saamise nõuded	10
3.3. Ohustatud tõugu looma pidamise (OTL) toetuse saamise nõuded	12
3.3.1. Ohustatud tõugu hobuste pidamise toetus	13
3.3.2. Eesti maatõugu veise pidamise toetus	14
3.3.3. Kihnu maalamba pidamise toetus	15
3.3.4. Eesti vuti pidamise toetus	15
4. KOHUSTUS	16
4.1. MAK 2014–2020 OTL kohustuse lõpetamine	16
4.2. OTL kohustusealuse looma asendamine	16
5. TAOTLEMINE	17
5.1. Kliendiks registreerumine ja kliendiandmete muutmine	18
5.2. Pindala- ja loomapõhiste toetuste taotluse täitmine ja esitamine e-PRIAs	18
5.3. Taotluse lisadokumentide esitamine	25
5.4. Taotlusel esitatud andmete muutmine	25
5.5. Taotluse tagasivõtmine	26
5.6. Põllumajandusliku majapidamise üleandmine	26
5.7. Väeramatu jõud ja erandlikud asjaolud	27
6. TAOTLUSE MENETLEMINE	27
6.1. Halduskontroll	28
6.2. Kohapealne kontroll	28
7. TOETUSE VÄHENDAMINE	29
7.1. Toetuse vähendamine toetusõiguslikkuse nõuete rikkumise ja loomade arvu erinevuste tõttu	29
7.2. Toetuse vähendamine tingimuslikkuse nõuete rikkumise tõttu	30
8. TOETUSE MÄÄRAMINE VÕI TAOTLUSE RAHULDAMATA JÄTMINE	31
9. TOETUSE MAKSMINE	32
9.1. Ühikumäärad	32
9.1.1. LHT ühikumäärad	32
9.2.2. OTL ühikumäärad	33
9.2.3. KMN ühikumäär	33
10. OTSUSE VAIDLUSTAMINE	34
11. TOETUSE TAGASINÕUDMINE	34
12. LHT, KMN JA OTL TOETUSTE ALUSEKS OLEVAD ÕIGUSAKTID	34
12.1. Euroopa Parlamendi ja nõukogu ning Komisjoni määrused	35
12.2. Eesti õigusaktid	35

Käesolev juhend on koostatud abistavaks materjaliks toetuste taotlemisel. Juriidiliseks aluseks toetuste taotlemisel ja kasutamisel on õigusaktid.

1. MAAELU ARENGU LOOMAPÕHISED TOETUSED 2023. AASTAL

11. novembril 2022. aastal kiitis Euroopa Komisjon heaks [Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika Eesti strateegiakava aastateks 2023–2027](#) (edaspidi strateegiakava).

2023. aastal saab taotleda järgmisi strateegiakava alusel antavaid loomapõhiseid maaelu arengu toetusi (maaeluministri 27. jaanuari 2023. aasta määrus nr 6 „[2023. aastal „Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika Eesti strateegiakava aastateks 2023–2027”](#) sekkumiste raames antavad toetused“):

- loomade heaolu toetus – edaspidi LHT;
- loomade tervist edendavate kõrgemate majandamisnõuete toetus – edaspidi KMN;
- ohustatud tõugu looma pidamise toetus – edaspidi OTL.

2. TAOTLEMISE ÜLDTINGIMUSED

2.1. Toetuse taotleja

LHT, KMN ja OTL toetust saavad taotleda loomapidajad [veterinaarseaduse](#) § 5 lõike 1 tähenduses.

Loomapidaja veterinaarseaduse § 5 lõike 1 ning [Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse \(EL\) 2016/429](#) artikli 4 punkti 24 tähenduses on ettevõtja, füüsiline või juriidiline isik, kes vastutab loomade või toodete eest, sealhulgas piiratud kestusega ajal, v.a lemmikloomapidajad ja veterinaararstid. Veterinaarseaduse § 30 lg 1 näeb ette, et loomapidaja identifitseerib oma peetava maismaalooma Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2016/429 artiklites 112-115 ja 117 ning [komisjoni delegeeritud määruses \(EL\) 2019/2035](#) sätestatud korras. Veterinaarseaduse § 31 lg 3 alusel kehtestatud maaeluministri 25.11.2021. aasta määrus nr 74 „[Põllumajanduslooma märgistamise ja registreerimise ning veisepassi väljastamise kord, põllumajanduslooma tapmisest ja hukkumisest ning kõrvaldamisest teavitamise kord ning identifitseerimisvahendi eemaldamise ja asendamise nõuded](#)“ (edaspidi määrus nr 74) paneb loomapidajale kohustuse looma andmete registreerimiseks ning loomade identifitseerimiseks. Kokkuvõttes loetake loomapidajaks isikut, kes peab taotluseluseid loomi põllumajandusloomade registris registreeritud tegevuskohas ning kes vastutab määruse nr 74 kohaselt looma registreerimise ja identifitseerimise nõuete täitmise eest.

Kõik toetuse taotlejad peavad olema kantud põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registrisse ([vt p 5.1.](#)).

2.2. Tingimuslikkus

Tingimuslikkus kehtib kõigile pindala- ja loomatoetuste taotlejatele. Tingimuslikkuse süsteemiga tagatakse, et põllumajandustoetusi antakse täies mahus ainult neile põllumajandustootjatele, kes täidavad erinevatest õigusaktidest tulenevaid kohustuslikke majandamisnõudeid ning järgivad maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõudeid.

Tingimuslikkuse süsteemi alused on kehtestatud [Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse \(EL\) 2021/2115](#) artiklites 12–13 ja lisa III, [Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse \(EL\) 2021/2116](#) artiklites 83–86, [komisjoni delegeeritud määruse \(EL\) 2022/1172](#) artiklites 6–11, [komisjoni](#)

[delegeeritud määruse \(EL\) 2022/126](#) artiklis 48, [Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse](#) §-des 42–43 ja 110 ning maaeluministri 21. detsembri 2022. aasta määruses nr 68 „[Maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuded ning kohustuslikud majandamisnõuded](#)“.

Tingimuslikkuse süsteem koosneb kahest osast:

- maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuetest ja
- kohustuslikest majandamisnõuetest.

Toetuse saaja peab nõudeid oma põllumajanduslikus tegevuses ja kogu põllumajandusliku majapidamise maal järgima kogu kalendriaasta jooksul. Nõuete rikkumisel vähendatakse taotleja kõikide tingimuslikkuse süsteemiga seotud toetuste summat.

2023. aastast kantakse tingimuslikkuse süsteemi maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise (edaspidi HPK) nõuetesse üle eelmise perioodi kliima- ja keskkonnatoetuse ehk rohestamise toetuse püsirohumaa säilitamise kohustus, samuti muutub tingimuslikkuse süsteemi osaks tootmisest kõrvale jäetud maa-alade ja elementide määratlemise nõue (rohestamise toetuse ökoalade nõue) ning keskkonnatundliku püsirohumaa säilitamise nõue. Uute nõuetena lisanduvad märg- ja turvasalade kaitse nõue HPK 2 (rakendub aastast 2024) ning lihtsustatud külvikorra nõue HPK 7 (rakendub aastast 2024).

Tingimuslikkuse süsteemi kohta saab täpsemat infot PRIA kodulehe [tingimuslikkuse ja nõuetele vastavuse](#) lehelt.

3. TOETUSE SAAMISE NÕUDED

3.1. Loomade heaolu (LHT) toetuse saamise nõuded

LHT toetuse andmise tingimused ja kord on sätestatud maaeluministri 23. detsembri 2022. aasta määrusega nr 84 „[Perioodi 2023–2027 loomade heaolu toetus](#)“.

Toetust antakse loomade heaolu tegevuse elluviimise eest. Tegevust peab taotlusele märgitud looma pidamisel ellu viima ühe kalendriaasta jooksul. Taotleja peab täitma baasnõudeid kõigi loomade osas. Lisaks toetatavale põhitegevusele on võimalik emistele toetuse taotlemisel valida ka täiendav lisategevus. Loomade heaolu lisategevust toetatakse ainult nende loomade osas, kelle kohta antakse toetust ka loomade heaolu põhitegevuse elluviimise eest.

Toetust antakse loomapidajale, kes peab:

- 2. maist kuni 31. augustini piimatõugu veiseid ja hobuseid kokku arvul, mis vastab vähemalt kahele loomühikule;
- 30. aprilli seisuga emiseid, võõrdepõrsaid, kesikuid, nuumsigu ja nooremiseid kokku arvul, mis vastab vähemalt kahele loomühikule;
- kohustuseaastale eelnenud kalendriaasta 1. maist kuni kohustuseaasta 30. aprillini vähemalt 50 munakana;
- kohustuseaastale eelnenud kalendriaasta 1. maist kuni kohustuseaasta 30. aprillini vähemalt 350 vutti.

Põllumajandusloomade loomühikuteks ümberarvutamise koefitsiendid on loomarühmade kaupa järgmised:

- 1) piimalehm ja muu vähemalt kahe aasta vanune piimatõugu veis – 1;
- 2) vähemalt kuue kuu vanune piimatõugu veis, välja arvatud punktis 1 nimetatud piimatõugu veis – 0,7;

- 3) alla kuue kuu vanune piimatõugu veis – 0,4;
- 4) vähemalt kuue kuu vanune hobune – 1;
- 5) emis – 0,5;
- 6) võõrdepõrsas, kesik, nuumsiga, nooremis – 0,3.

3.1.1. Piimatõugu veiste heaolu toetus

Toetust võib taotleda piimatõugu veise kohta, kes on nõuetekohaselt identifitseeritud ja kelle andmed on nõuetekohaselt põllumajandusloomade registrisse kantud.

Piimatõuks loetakse järgmised tõud: eesti holstein (EHF), eesti punane (EPK), eesti maatõug (EK), šviitsi (AP), äärširi (FA) ja dzörsi (JER).

Toetuse taotlemise aastal peab loomapidaja taotlusel märgitud veiseid, keda peetakse põllumajandusloomade registris registreeritud tegevuskohas, hoidma oma karjas vähemalt 2. maist kuni 31. augustini.

Toetust ei või taotleda mahepõllumajanduslikult peetavate loomade kohta.

Baasnõuded piimatõugu veiste pidamisel:

- loomapidaja peab loomale võimaldama vastavalt looma liigile ja eale kohases koguses sööta ja joogivett;
- väliaedik ja karjamaa peavad olema looma tervisele ohutud;
- loomale mittesobivate ilmastikutingimuste korral tuleb veist nende eest kaitsta või mitte lasta teda karjamaale;
- veisel peab olema vaba juurdepääs puhtale veele;
- põllumajandusega tegelev isik peab pidama põlluraamatut, millesse tuleb loomade karjatamise korral kanda andmed karjatamisperioodi, karjatatud loomade liigi ja arvu, karjamaa asukoha ning pindala kohta.

Põhitegevuse nõuded piimatõugu veiste pidamisel:

- ühte loomarühma kuuluvaid piimatõugu veiseid tuleb rohumaal karjatada 2. maist kuni 31. augustini vähemalt taotlusele märgitud arvul.
  - Nõude täitmisel tuleb arvestada, et kogu karjatamisperioodil tuleb karjatada sellisel arvul loomi igas loomarühmas, nagu on taotlusel vastava loomarühma taotletud loomade arv. See tähendab, et karjatama ei pea tingimata loomi, kellele on toetust taotletud, vaid karjatama peab taotletud arvule vastaval hulgal vastavasse loomarühma kuuluvaid loomi.
  - Kui taotlusel märgitud loom liigub karjatamisperioodil ühest loomarühmast teise (st muutub looma vanusegrupp), peab taotleja arvestama, et tal peab jätkuvalt olema taotletud loomarühmas sellisel arvul ja vanuses karjatatavaid loomi, nagu on märgitud toetuse taotlusel;
- rohumaal ülekarjatamine on keelatud;
- karjatamise ajal peab karjamaa olema ümbritsetud karjaaiaga, välja arvatud rohumaal kül, mis piirneb veekaitsevööndiga või asub veekaitsevööndis;
- piimatõugu veistel peab rohumaal olema tagatud juurdepääs puude varju, varjualusesse või loomakasvatushoonesse, mis kaitseb loomi halbade ilmastikutingimuste eest.

3.1.2. Hobuste heaolu toetus

Toetust võib taotleda hobuse kohta, kes on nõuetekohaselt identifitseeritud, kelle andmed on nõuetekohaselt kantud põllumajandusloomade registrisse ning keda taotleja peab

põllumajandusloomade registrisse kantud tegevuskohas vähemalt kohustuseaasta 2. maist kuni 31. augustini.

Toetust ei või taotleda mahepõllumajanduslikult peetavate loomade kohta.

Baasnõuded hobuste pidamisel:

- loomapidaja peab loomale võimaldama vastavalt looma liigile ja eale kohases koguses sööta ja joogivett;
- loomapidaja peab loomale võimaldama vastavalt looma liigile ja eale sobiva hoolduse;
- põllumajandusega tegelev isik peab pidama põlluraamatut, millesse tuleb loomade karjatamise korral kanda andmed karjatamisperioodi, karjatatud loomade liigi ja arvu, karjamaa asukoha ning pindala kohta.

Põhitegevuse nõuded hobuste pidamisel:

- hobuseid, välja arvatud täkke, tuleb rohumaal karjatada 2. maist kuni 31. augustini vähemalt taotlusele märgitud arvul. Täkkude puhul on võimalik toetust saada, kui neid kas karjatatakse või neile tagatakse vähemalt 2. maist kuni 31. augustini pääs väliaedikusse;
- rohumaal ülekarjatamine on keelatud;
- karjatamise ajal peab karjamaa olema ümbritsetud karjaaiaga, välja arvatud karjamaa külg, mis piirneb veekaitsevööndiga või asub veekaitsevööndis;
- rohumaal ja väliaedikus tuleb tagada hobustele pidev vaba juurdepääs joogiveele;
- hobustel peab rohumaal ja väliaedikus olema tagatud juurdepääs puude varju, varjualusesse või loomakasvatushoonesse, mis kaitseb loomi halbade ilmastikutingimuste eest.

3.1.3. Sigade heaolu toetus

Toetust võib taotleda emise, nooremise, võõrdepõrsa, kesiku ja nuumsea kohta, kes on nõuetekohaselt identifitseeritud, kelle andmed on nõuetekohaselt kantud põllumajandusloomade registrisse ning keda taotleja peab kohustuseaasta 30. aprilli seisuga taotlusel märgitud ja põllumajandusloomade registris tegevuskohana registreeritud loomakasvatushoones.

Toetust saab taotleda loomakasvatushoonete kaupa. See tähendab, et toetust taotletakse taotlusel märgitud loomakasvatushoones peetavate kesikute, võõrdepõrsaste, nuumsigade ja nooremiste kohta, keda peetakse 30. aprilli seisuga. Emiste kohta võib toetust taotleda nii sel juhul, kui neid peetakse eraldi loomakasvatushoones kui ka siis, kui neid peetakse teiste sigadega samas hoones.

Toetust saab taotleda maksimaalselt nende emiste kohta, keda põllumajandusloomade registris tegevuskohana registreeritud loomakasvatushoones peetakse 30. aprilli seisuga. Toetust saab taotleda ka väiksema arvu loomade kohta.

Toetust ei või taotleda mahepõllumajanduslikult peetavate loomade kohta..

Baasnõuded emiste ja põrsaste pidamisel:

- iga haigestunud või vigastatud siga peab saama vajalikku ravi;
- põrsaste sabasid on lubatud lõigata üksnes juhul, kui see on veterinaararsti otsuse kohaselt nende tervise ja heaolu tagamiseks vältimatult vajalik. Keelatud on loomade kastreerimine pikaajast valu põhjustaval kudede nekroosi tekitaval viisil;
- sigade suhtes võib lubatud veterinaarseid menetlusi nagu sabade lõikamist ja kastreerimist läbi viia veterinaararst või vastava ettevalmistusega isik. Üle seitsme päeva vanusel seal võib saba lõikamist ja kastreerimist läbi viia üksnes veterinaararst, kes peab

kasutama üldnarkoosi ja lokaalanesteesia. Sigade suhtes rakendada lubatud veterinaarsed menetlused on:

- ❖ kuni seitsme päeva vanuse põrsa silmahammaste lõikamine;
- ❖ kuldi kihvade lühendamine;
- ❖ saba lõikamine;
- ❖ sea kastreerimine meetodil, mis ei põhjusta kudede rebenemist;
- ❖ väliaedikus peetava kuldi kärsa rõngastamine.

Nimetatud veterinaarseid menetlusi ei tohi teha regulaarselt, vaid siis, kui emiste nisadel või teiste sigade kõrvadel või sabadel esineb vigastusi. Sabade lõikamine on lubatud üksnes juhul, kui muud sigade pidamise keskkonda ja loomkoormust arvestades rakendatud ennetavad meetmed sabade närimise ja muude voomade vältimiseks ei ole andnud tulemusi. Otsuse silmahammaste või saba lõikamise vajaduse kohta teeb veterinaararst;

- kõikide sigade jaoks peab olema saadaval nende eale ja kehakaalule kohane ning sigade füüsilisi tarbeid rahuldav sööt;
- mitteimetavatele tiinetele nooremistele ja emistele tuleb nälja kustutamiseks ning närimisvajaduse rahuldamiseks anda piisav kogus mahukat või kiudaineterikast sööta ning energiasööta.

Põhitegevuse nõuded emiste ja põrsaste pidamisel:

- seitsmepäevaste ja nooremate sigade kastreerimisel peab kasutama lokaalanesteesia ja analgeesia või üldanesteesia koos analgeesiaga ja selle kohta peab olema veterinaararsti kirjalik kinnitus;
- emistele ja põrsastele tuleb koostada veterinaararstiga kooskõlastatud söötmiss plaan. Söötmiss plaan peab olema kehtiv, st sigade söötmine taotleja majapidamises peab käima selle söötmiss plaani alusel. Juhul, kui soovitakse sigade sööta muuta, tuleb söötmiss plaani muuta ning muudetud söötmiss plaan peab olema samuti veterinaararsti poolt heaks kiidetud. Söötmiss plaan peab olema diferentseeritud vastavalt sigade eale ja kehakaalule, st söötmiss plaanis peab nähtuma, millist sööta ja mis koguses erinevates ea- ja kehakaalugrupis olevatele sigadele antakse, seejuures tuleb ära tuua kõik sööda komponendid, sh söödalisandid. Soovitav on söötmiss plaan teha aasta kaupa;
- sigade sööt peab sisaldama Euroopa Liidus (edaspidi EL) kasutada lubatud söödalisandeid, mis mõjutavad soodsalt sööda omadusi või söödalisandeid, mis mõjutavad soodsalt loomakasvatustoodangut, loomade jõudlust ja heaolu. Söödalisandil, mida on lisatud sööta või mõnel juhul ka loomade joogivette, peab olema [Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse \(EÜ\) 1831/2003](#) kohane kasutusluba. Kõik ELis kasutada lubatud söödalisandid on kantud Euroopa Komisjoni poolt peetavasse söödalisandite registrisse (https://food.ec.europa.eu/safety/animal-feed/feed-additives/eu-register_en). Sigade söödas sisalduvateks söödalisanditeks, mis mõjutavad soodsalt sööda omadusi, võivad olla näiteks ained, mis vähendavad sööda saastumist mükotoksiinidega. Sellised ained võivad tõkestada või vähendada mükotoksiinide omastamist või muuta nende toimeviisi. Sigade söödas sisalduvateks söödalisanditeks, mis mõjutavad soodsalt loomakasvatustoodangut, loomade jõudlust ja heaolu, võivad olla näiteks erinevad orgaanilised happed. Sellistel hapetel võib olla kahjulike bakterite levikut tõkestav toime. Lisaks parandavad orgaanilised happed looma seedetrakti keskkonda ja stabiliseerivad seedimist ning paranevad looma tervis ja jõudlus. Juhul, kui loomapidaja hakkab selliseid lisandeid ise sööta lisama, tuleb loomapidajal koostada ja täita enesekontrolliplaan. Ostusööda ostjal selline kohustus puudub.

Toetuse saamiseks tuleb põhitegevuse nõudeid täita kohustuseaastal kõigi emiste ja kastreeritavate põrsaste osas, keda taotleja taotlusel märgitud loomakasvatushoones peab. Taotlusel märgib taotleja loomakasvatushoone, milles peetavate emiste kohta ta toetust taotleb.

Baasnõuded võrdepõrsaste, kesikute, nuumsigade ja nooremiste pidamisel:

- sulu põrandapinna minimaalne suurus sigade, välja arvatud seemendatud nooremised ja tiined emised, pidamisel rühmasulus on järgmine:

Sea kehakaal (kg)	Vaba põrandapind sea kohta (m ²)
kuni 10	0,15
10-20	0,20
20-30	0,30
30-50	0,40
50-85	0,55
85-110	0,65
üle 110	1,00

- rühmasulus pidamise korral peab sulus iga seemendatud nooremise ja tiine emise kohta olema vastavalt 1,64 m² ja 2,25 m² vaba põrandapinda. Sealjuures peab põrandapinnast vähemalt 0,95 m² nooremise ja 1,3 m² emise kohta olema tasane pind, mis on maksimaalselt 15% ulatuses varustatud dreanaažiavadega;
- kui nooremiseid ja emiseid peetakse rühmana, kuhu kuulub vähem kui kuus looma, peab rühmasulu põrandapind olema 10% võrra suurem. Kui nooremiseid ja emiseid peetakse rühmades, kuhu kuulub 40 või enam looma, võib vaba põrandapind olla 10% võrra väiksem;
- kõikide sigade jaoks peab olema saadaval nende eale ja kehakaalule kohane ning sigade füüsilisi tarbeid rahuldav sööt;
- mitteimetavatele tiinetele nooremistele ja emistele tuleb nälja kustutamiseks ja närimisvajaduse rahuldamiseks anda piisav kogus mahukat või kiudaineterikast sööta ning energiasööta;
- loomapidaja peab tagama, et sigade pidamise ruumis või ehitises on sigadel pidev juurdepääs tervisele ohutule tuhnimismaterjalile, mida on piisavas koguses ja mis sobib sigade uudishimu ja tuhnimisvajaduse rahuldamiseks.

Põhitegevuse nõuded võrdepõrsaste, kesikute, nuumsigade ja nooremiste pidamisel:

- sea kohta peab rühmasulgudes olema tagatud 15% suurem pidamispiind kui baasnõudes;
- võrdepõrsastele, kesikutele, nuumsigadele ja nooremistele tuleb koostada veterinaararstiga kooskõlastatud söötmiss plaan. Söötmiss plaani nõudeid vt emiste ja põrsaste pidamise põhitegevuse nõuete juurest;
- sigade sööt peab sisaldama söödalisandeid, mis mõjutavad soodsalt sööda omadusi või söödalisandeid, mis mõjutavad soodsalt loomakasvatustoodangut, loomade jõudlust ja heaolu. Söödalisandite nõudeid vt emiste ja põrsaste pidamise põhitegevuse nõuete juurest.

Lisategevuse baasnõuded emiste pidamisel:

- sulu põrandapinna minimaalne suurus sigade, välja arvatud seemendatud nooremised ja tiined emised, pidamisel rühmasulus on järgmine:

Sea kehakaal (kg)	Vaba põrandapind sea kohta (m ²)
kuni 10	0,15
10-20	0,20
20-30	0,30
30-50	0,40
50-85	0,55
85-110	0,65

üle 110	1,00
---------	------

- rühmasulus pidamise korral peab sulus iga seemendatud nooremise ja tiine emise kohta olema vastavalt 1,64 m² ja 2,25 m² vaba põrandapinda. Sealjuures peab põrandapinnast vähemalt 0,95 m² nooremise ja 1,3 m² emise kohta olema tasane pind, mis on maksimaalselt 15% ulatuses varustatud drenaažiavadega;
- kui nooremiseid ja emiseid peetakse rühmana, kuhu kuulub vähem kui kuus looma, peab rühmasulu põrandapind olema 10% võrra suurem. Kui nooremiseid ja emiseid peetakse rühmades, kuhu kuulub 40 või enam looma, võib vaba põrandapind olla 10% võrra väiksem.

Lisategevuse nõuded emiste pidamisel:

- emise kohta peab olema tagatud kohustuseaastal taotlusele märgitud loomakasvatushoones rühmasulgudes 15% suurem pidamispind kui baasnõudes.

3.1.4. Munakanade heaolu toetus

Toetust saab taotleda taotlusel märgitud ja põllumajandusloomade registris tegevuskohana registreeritud loomakasvatushoones kohustuseaastale eelnenud aasta 1. maist kuni kohustuseaasta 30. aprillini peetud munakanade keskmise või sellest väiksema arvu kohta.

Munakanade arv arvestatakse täisarvuna (ümardamine toimub üldiste reeglite kohaselt lähima täisarvuni). Munakanade arv määratakse söötmisspäevade alusel, mis leitakse munakanade karja tuleku ja karjast lahkumise andmete põhjal. Munakana karja tuleku päev loetakse söötmisspäevade hulka, kuid karjast lahkumise päeva söötmisspäevade hulka ei arvestata. Keskmise munakanade arvu leidmiseks kalendrikuus tuleb kõigi karjas olnud munakanade söötmisspäevad summeerida ja see arv jagada kuus olevate päevade arvuga. Keskmise munakanade arv aastapikkusel perioodil leitakse summeeritud söötmisspäevade arvu jagamisel aastas olevate päevade arvuga 365 või liigaastal 366. Munakanaks loetakse munemisikka jõudnud kana, keda peetakse toidumunade tootmiseks. Kui kanu peetakse partiidena, lähtutakse partii munema hakkamise ajast.

Taotleja peab pidama munakanade üle arvestust alates kohustuseaastale eelnenud aasta 1. maist. Kohustuseaasta lõpuni tuleb säilitada vähemalt järgmised andmed:

- munakana karja toomise ja karjast välja liikumise kuupäev;
- munakanade kuu keskmine arv karjas;
- andmed realiseeritud munade kohta.

Munakanade kohta saab toetust juhul, kui kanu peetakse alternatiivmeetodil, st linde ei peeta puurides.

Toetust ei või taotleda mahepõllumajanduslikult peetavate lindude kohta.

Baasnõuded munakanade pidamisel:

- munakanade paiknemistihedus alternatiivmeetodil pidamisel on kuni üheksa munakana 1 m² kasutatava pinna kohta;
- munakanadele peab olema tagatud piisava suurusega ja teravate servadeta õrred, millel on iga kana jaoks ruumi vähemalt 15 cm. Õrsi ei tohi paigutada allapanu kohale, õrtevaheline horisontaalkaugus peab olema vähemalt 30 cm ning õrre ja seina vaheline horisontaalkaugus vähemalt 20 cm;
- munakanadele peab olema tagatud vähemalt 250 cm² allapanuga pinda kana kohta, kusjuures allapanu peab katma vähemalt ühe kolmandiku põrandapinnast.

Põhitegevuse nõuded munakanade pidamisel:

- munakanade paiknemistihedus ei tohi ületada kaheksat lindu 1 m² lindude pidamise ruumi kasutatava pinna kohta.

3.1.5. Vuttide heaolu toetus

Toetust saab taotleda taotlusel märgitud ja põllumajandusloomade registris tegevuskohana registreeritud loomakasvatushoones kohustuseaastale eelnenud aasta 1. maist kuni kohustuseaasta 30. aprillini peetud vuttide keskmise või sellest väiksema arvu kohta.

Vuttide arv arvestatakse täisarvuna (ümardamine toimub üldiste reeglite kohaselt lähima täisarvuni). Vuttide arv määratakse söötmisspäevade alusel, mis leitakse vuttide karja tuleku ja karjast lahkumise andmete põhjal. Vuttide karja tuleku päev loetakse söötmisspäevade hulka, kuid karjast lahkumise päeva söötmisspäevade hulka ei arvestata. Keskmise vuttide arvu leidmiseks kalendrikuus tuleb kõigi karjas olnud vuttide söötmisspäevad summeerida ja see arv jagada kuus olevate päevade arvuga. Keskmise vuttide arv aastapikkusel perioodil leitakse summeeritud söötmisspäevade arvu jagamisel aastas olevate päevade arvuga 365 või liigaastal 366.

Toetust saab taotleda eesti vuti kohta, kes on tõutunnistusega või tõendatud päritoluga ja keda peetakse munatoodangu saamiseks. Toetatakse nii emas- kui ka isasvutte.

Toetusaluste lindude suhtes tuleb teha vastavalt [põllumajandusloomade aretuse seadusele](#) individuaalset jõudluskontrolli või peab taotleja neid sugulinnuna, kelle suhtes tehakse rühmaviisilist jõudluskontrolli.

Taotleja peab pidama vuttide üle arvestust alates kohustuseaastale eelnenud aasta 1. maist. Kohustuseaasta lõpuni tuleb säilitada vähemalt järgmised andmed:

- vuttide karja toomise ja karjast välja viimise kuupäev;
- vuttide kuu keskmine arv karjas;
- andmed jõudluskontrolli läbiviimise kohta;
- andmed realiseeritud munade kohta.

Toetust ei või taotleda mahepõllumajanduslikult peetavate vuttide kohta.

Baasnõuded vuttide pidamisel:

- loomapidaja peab loomale võimaldama vastavalt looma liigile ja eale kohases koguses sööta ja joogivett;
- loomapidaja peab loomale võimaldama vastavalt looma liigile ja eale sobiva hoolduse;
- loomapidaja peab loomale võimaldama vastavalt looma liigile ja eale sobiva mikrokliima ja ruumi või ehitise, mis rahuldab liigile iseloomulikku liikumisvajadust.

Põhitegevuse nõuded vuttide pidamisel:

- taotlusel märgitud loomakasvatushoones peetava eesti vuti kohta tuleb tagada kohustuseaastal vähemalt 200 cm² puuripinda.

3.2. Loomade tervist edendavate kõrgemate majandamisnõuete (KMN) toetuse saamise nõuded

KMN toetuse andmise tingimused ja kord on sätestatud maaeluministri 23. detsembri 2022. aasta määrusega nr 77 „[Perioodi 2023–2027 loomade tervist edendavate kõrgemate majandamisnõuete toetus](#)“ (edaspidi määrus nr 77).

KMN toetuse kohustus on viie järjestikuse kalendriaasta pikkune. See tähendab, et taotleja peab toetuse nõudeid järgima viie järjestikuse kalendriaasta jooksul. Üheks kohustuseaastaks loetakse üks kalendriaasta. 5-aastase kohustuseperioodi puhul moodustavad viis järjestikust kalendriaastat kokku kohustuseperioodi. Kohustuse võtmise aastal algab esimene kohustuseaasta tagasiulatuvalt 1. jaanuarist. Näiteks 2023. aastal võetava kohustuse puhul algab kohustuseperiood 1. jaanuarist 2023 ja kestab kuni 31. detsembrini 2027.

Toetust antakse loomapidajale, kes peab kohustuseperioodi jooksul igal kohustuseaastal kohustuseaasta keskmisena **vähemalt 101 piimatõugu lehma**. Piimatõugu lehmade keskmine arv võib erinevatel kohustuseaastatel muutuda, kuid ei tohi aasta keskmisena olla väiksem kui 101 lehma.

Toetuse andmisel võetakse arvesse piimatõugu lehm, kellel on eesti holsteini (EHF), eesti punase (EPK), eesti maatõu (EK), šviitsi (AP), äärširi (FA) või džörsi (JER) tõu tunnused. Nimetatud tõugudesse kuuluvaks loetakse asjaomaste tõutunnustega piimalehmad ja nende ristandid.

Toetusalused loomad peavad olema nõuetekohaselt identifitseeritud, nende andmed peavad olema kantud nõuetekohaselt põllumajandusloomade registrisse ning taotleja peab loomi pidama põllumajandusloomade registrisse kantud tegevuskohas.

Toetuse saamiseks peab taotleja kogu kohustuseperioodi jooksul koguma tegevuskoha **kõigi piimatõugu veiste kohta** karjatervise andmeid ja koostama igakuiselt kirjalikku taasesitamist võimaldaval viisil määruse nr 77 lisas sätestatud [karjatervise protokoll](#). Protokolle tuleb säilitada kuni kohustuseperioodi lõpuni.

NB! Alates 1. jaanuarist 2024 peab loomapidaja iga kuu kohta PRIAle esitama karjatervise protokoll. Seda tuleb teha järgmise kuu seitsmendaks kuupäevaks e-PRIA kaudu.

- Näiteks, kui taotlejal on võetud 5-aastane kohustus 2023. aastal või taotleja plaanib 5-aastase kohustuse võtta 2024. aastal, siis alates 1. jaanuarist 2024 tuleb e-PRIA kaudu iga kuu kohta PRIAle esitada karjatervise protokoll hiljemalt järgmise kuu seitsmendaks kuupäevaks. Näiteks 2024. aasta jaanuari kohta tuleb karjatervise protokoll esitada PRIAle hiljemalt 7. veebruariks 2024; veebruari protokoll tuleb esitada hiljemalt 7. märtsiks 2024 jne.

Toetuse saamiseks tuleb taotlejal kogu kohustuseperioodiks sõlmida [leping karjaterviseprogrammide alase täiendõppekava läbinud veterinaararstiga.](#) Nimekiri nõuetekohastest veterinaararstidest on leitav [PRIA kodulehelt](#). Veterinaararst nõustab taotlejat karjatervise osas ning analüüsib koos taotlejaga karjatervise protokoll terviseandmeid ning vajadusel teeb koos taotlejaga kirjalikud otsused korrigeerivate meetmete rakendamiseks soovitud eesmärkide saavutamisel. Taotleja ja veterinaararsti vahel sõlmitud leping, tuleb esitada PRIAle koos toetuse taotlusega. Kui taotleja leping lõpeb kohustuseperioodi jooksul, peab ta sõlmima uue lepingu 30 päeva jooksul lepingu lõppemisest alates ja teavitama sellest PRIAt seitsme päeva jooksul alates uue lepingu sõlmimisest.

Taotleja peab täitma [veterinaarseaduse](#) § 54 lõikes 2 või 3 nimetatud **loomatauditõrje programmi**.

Tulenevalt veterinaarseadusest töötab Põllumajandus- ja Toiduamet (edaspidi PTA) välja, kehtestab ning korraldab riiklike loomatauditõrje programmide (edaspidi RLTP) rakendamist Eestis. RLTP eesmärk on tagada loomade ja inimeste tervisele, majandusele ja/või keskkonnale suurt mõju avaldavate loomataudide esinemisel nende kiire avastamine ja tõhus likvideerimine, samuti tõendada nõutaval tasemel Eesti taudivaba staatust. Taudivabaduse kinnitus tagab lisaks

loomade ja inimeste terviseriskide vähenemisele muuhulgas ka piiranguteta kauplemise loomade ja loomsete saadustega.

PTA valib igal aastal RLTP rakendusmeetmete raames välja loomapidajad, kelle loomade osas viiakse läbi vastavad uuringud. Uuringute läbiviimine on kohustuslik riigi ja loomapidamisettevõtte loomataudide vaba staatuse säilitamiseks, mis on aluseks:

- ❖ ametlike dokumentide (nt sertifikaat, toiduahela alane teatis looma tapamajja viimisel jne) väljastamisel;
- ❖ toetuste taotlemisel;
- ❖ eelduseks loomade vabaks liikumiseks loomapidamiskohtade ja liikmesriikide vahel.

Välja valitud loomapidamisettevõttes teostab RLTP rakendusmeetmetest tulenevaid uuringuid PTA volitatud veterinaararst.

PTA poolt on uuringuteks tagatud:

- ❖ uuringute teostaja koos vastava varustusega;
- ❖ uuringute teostamine, proovide võtmine ning proovide laboratoorne uurimine.

Loomapidaja kohustused uuringute läbiviimiseks on:

- ❖ valmisolek ja koostöö uuringute läbiviimiseks;
- ❖ uuritavate loomade fikseerimine ohutuks uuringute läbiviimiseks (vajadusel fikseerimispuki kasutamine);
- ❖ veterinaarseadusest tuleneva transpordi tasu tasumine volitatud veterinaararstile ülemmääras kuni 36 eurot (+ käibemaks) visiidi kohta.

3.3. Ohustatud tõugu looma pidamise (OTL) toetuse saamise nõuded

OTL toetuse andmise tingimused ja kord on sätestatud maaeluministri 23. detsembri 2022. aasta määrusega nr 82 „[Perioodi 2023–2027 ohustatud tõugu looma pidamise toetus](#)“.

OTL kohustus võetakse viieks aastaks. Iga ohustatud tõu kohta võetakse eraldi kohustus. Taotleja peab kohustuseperioodi jooksul igal kohustuseaastal pidama vähemalt ühte eesti hobust, eesti raskeveohobust, tori hobuse universaalsuuna hobuste alampopulatsiooni hobust, tori hobuse vana-tori suuna hobuste alampopulatsiooni hobust, eesti maatõugu veist, kihnu maalammast või kohustuseaastale vahetult eelnenud kalendriaasta 1. maist kuni kohustuseaasta 30. aprillini keskmisena vähemalt 350 eesti vutti. Ohustatud tõugu loomade arv, kelle kohta toetust taotletakse, võib erinevatel kohustuseaastatel olla erinev, kuid ei tohi olla väiksem eelnimetatud minimaalsest arvust.

Põhitoetust antakse ohustatud tõugu looma pidamise eest viie järjestikuse kalendriaasta jooksul. Lisatoetust antakse lisatingimustele vastava ohustatud tõugu looma pidamise eest. Lisatingimuste täitmine ei ole kohustuslik kogu viieaastase kohustuseperioodi jooksul ning taotleja saab valida, millisel kohustuseaastal ta looma kohta lisatoetust taotleb ja lisatingimusi täidab. Kohustuseaastaks on kohustuseperioodi sisse jääv kalendriaasta. Lisatoetust makstakse ainult sellise toetusõigusliku looma kohta, kelle kohta taotletakse ja saadakse ka põhitoetust.

Toetust ei anta taotlejale, kellele antakse „Eesti maaelu arengukava 2014–2020“ (edaspidi MAK 2014–2020) alusel OTL toetust. Kui taotlejal on kehtiv MAK 2014–2020 OTL kohustus, saab ta valida, kas ta jätkab perioodi 2014–2020 kohustuse täitmist või võtab sama tõu kohta uue perioodi kohustuse, mis tuleb võtta viieks aastaks. Kui MAK 2014–2020 OTL kohustuse asemel soovitakse võtta uue perioodi kohustus, tuleb seda teha kõigi tõugude osas, kelle kohta on taotlejal kehtiv MAK 2014–2020 kohustus ([vt p 4.1.](#)).

3.3.1. Ohustatud tõugu hobuste pidamise toetus

Toetuse andmisel võetakse arvesse loom, kes on nõuetekohaselt identifitseeritud, kelle andmed on kantud nõuetekohaselt põllumajandusloomade registrisse ning keda taotleja peab kohustuseaastal põllumajandusloomade registris registreeritud tegevuskohas. Hobuse kohta peab olema pass, liikumisdokumendid jmt.

Toetust antakse taotleja poolt kohustuseaastal peetavate toetusõiguslike loomade arvu alusel. See tähendab, et taotlusalune loom peab põllumajandusloomade registris olema taotleja nimel ning looma tuleb pidada põllumajandusloomade registris registreeritud tegevuskohas 1. jaanuarist kuni 31. detsembrini. Kui loom on taotleja karja tulnud pärast 1. jaanuari või loom liigub karjast välja enne 31. detsembrit ning karjast välja läinud looma ei ole asendatud teise sama tõugu nõuetekohase loomaga, siis sellise looma kohta taotlemise aastal toetust ei maksta.

Põhitoetuse andmisel võetakse arvesse enne kohustuseaastat sündinud loom või looma asendamise korral vähemalt kuue kuu vanune asendusloom:

- kes on puhtatõuline, tõuraamatu põhiosas registreeritud või põhiosas kantud eesti hobune, eesti raskeveohobune, tori hobuse vana-tori suuna hobuste alampopulatsiooni hobune või tori hobuse universaalsuuna hobuste alampopulatsiooni hobune;
- kes on [põllumajandusloomade aretuse seaduse](#) § 3 lõike 5 kohase aretusprogrammiga saadud ja tõuraamatu lisaosas A registreeritud eesti raskeveohobune.

Täiendavalt on võimalik taotleda põhitoetusele lisanduvat **lisatoetust** hobustele, kes vastavad põhitoetuse nõuetele ja kuuluvad ühte alltoodud lisatoetuse alusesse loomagruppi ning täidavad kõiki vastavaid lisatoetuse nõudeid:

- kohustuseaastale vahetult eelnenud kalendriaastal **puhtatõulise järglase andnud eesti hobuse, eesti raskeveohobuse, tori hobuse universaalsuuna hobuste alampopulatsiooni või tori hobuse vana-tori suuna hobuste alampopulatsiooni mära**, kui:
  - ❖ varss on nõuetekohaselt identifitseeritud;
  - ❖ andmed varsa kohta on kantud nõuetekohaselt põllumajandusloomade registrisse;
  - ❖ varsa põlvnemine on geneetiliselt kontrollitud;
  - ❖ varss on registreeritud tõuraamatu põhiosas;
- kohustuseaastale vahetult eelnenud kalendriaastal **järglase andnud tõuraamatu põhiosas kantud eesti raskeveohobuse mära**, kui:
  - ❖ varss on nõuetekohaselt identifitseeritud;
  - ❖ andmed varsa kohta on kantud nõuetekohaselt põllumajandusloomade registrisse;
  - ❖ varsa põlvnemine on geneetiliselt kontrollitud;
  - ❖ varss on saadud [põllumajandusloomade aretuse seaduse](#) § 3 lõike 5 kohase aretusprogrammi alusel;
  - ❖ varss on registreeritud tõuraamatu lisaosas A;
- kohustuseaastale vahetult eelnenud kalendriaastal **puhtatõulise järglase andnud** ja enne kohustuseaastat **jõudluskontrollis olnud eesti hobuse, eesti raskeveohobuse, tori hobuse universaalsuuna hobuste alampopulatsiooni või tori hobuse vana-tori suuna hobuste alampopulatsiooni täkk**, kui:
  - ❖ täku põlvnemine on geneetiliselt kontrollitud;
  - ❖ varss on nõuetekohaselt identifitseeritud;
  - ❖ andmed varsa kohta on nõuetekohaselt põllumajandusloomade registrisse kantud;
  - ❖ varss on registreeritud tõuraamatu põhiosas;
- kohustuseaastale vahetult eelnenud kalendriaastal **järglase andnud** ja enne kohustuseaastat **jõudluskontrollis olnud tõuraamatu põhiosas kantud eesti raskeveohobuse täkk**, kui:
  - ❖ täku põlvnemine on geneetiliselt kontrollitud;

- ❖ varss on saanud [põllumajandusloomade aretuse seaduse](#) § 3 lõike 5 kohase aretusprogrammi alusel;
- ❖ varss on nõuetekohaselt identifitseeritud;
- ❖ andmed varsa kohta on kantud nõuetekohaselt põllumajandusloomade registrisse;
- ❖ varss on registreeritud tõuraamatu lisaosas A;
- eesti hobuse, eesti raskeveohobuse, tori hobuse universaalsuuna hobuste alampopulatsiooni või tori hobuse vana-tori suuna hobuste alampopulatsiooni **tõuraamatu põhiossa kantud noortäkk**, kes on sündinud kohustuseaastale eelnenud kolme kalendriaasta jooksul ega ole järglast andnud.

Jõudluskontroll tuleb läbi viia vastavuses [põllumajandusloomade aretuse seaduse](#) nõuetega ning jõudluskontrolli andmed peavad olema kantud tegevusloaga aretusühingu poolt peetavasse elektroonilisse tõuraamatusse.

Hobuse kohta, kelle põlvnemine peab lisatoetuse saamiseks olema **geneetiliselt kontrollitud**, tuleb enne kohustuseaasta 2. maid teha akrediteeritud laboris hobuse põlvnemise kontrollimiseks geneetiline ekspertiis. Geneetilise ekspertiisiga tehakse kindlaks põlvnemisandmete õigsus mõlema vanemlooma osas. Ekspertiisi tulemused peavad olema kantud tegevusloaga aretusühingu poolt peetavasse elektroonilisse tõuraamatusse kohustuseaasta lõpuks.

3.3.2. Eesti maatõugu veise pidamise toetus

Toetuse andmisel võetakse arvesse loom, kes on nõuetekohaselt identifitseeritud, kelle andmed on kantud nõuetekohaselt põllumajandusloomade registrisse ning keda taotleja peab kohustuseaastal põllumajandusloomade registris registreeritud tegevuskohas. Loomapidajal peab veiste kohta olema olemas liikumisdokumendid jmt.

Toetust antakse taotleja poolt kohustuseaastal peetavate toetusõiguslike loomade arvu alusel. See tähendab, et taotlusalune loom peab põllumajandusloomade registris olema taotleja nimel ning looma tuleb pidada põllumajandusloomade registris registreeritud tegevuskohas 1. jaanuarist kuni 31. detsembrini. Kui loom on taotleja karja tulnud pärast 1. jaanuari või loom liigub karjast välja enne 31. detsembrit ning karjast välja läinud looma ei ole asendatud teise sama tõugu nõuetekohase loomaga, siis sellise looma kohta taotlemise aastal toetust ei maksta.

Põhitoetuse andmisel võetakse arvesse enne kohustuseaastat sündinud loom või looma asendamise korral vähemalt kuue kuu vanune asendusloom, kes on puhtatõuline, tõuraamatu põhiossa kantud eesti maatõugu veis, kelle mõlemad vanemad ja vanavanemad on kantud eesti maatõugu veiste tõuraamatu põhiossa.

Täiendavalt on võimalik taotleda põhitoetusele lisanduvat **lisatoetust** maatõugu veistele, kes vastavad põhitoetuse nõuetele ja kuuluvad ühte alltoodud lisatoetuse alusesse loomagruppi ning täidavad kõiki vastava lisatoetuse nõudeid:

- kohustuseaastale vahetult eelnenud kalendriaastal **tõendatud põlvnemisega puhtatõulise järglase andnud eesti maatõugu lehm**, kui:
  - ❖ vasikas on elussündinud;
  - ❖ vasikas on nõuetekohaselt identifitseeritud;
  - ❖ andmed vasika kohta on kantud nõuetekohaselt põllumajandusloomade registrisse või esitatud jõudluskontrolli läbiviijale;
- tõuraamatusse kantud **eesti maatõugu pull**;
- **eesti maatõugu lehmmullikas**, kes on sündinud kohustuseaastale eelnenud kolme kalendriaasta jooksul;
- **eesti maatõugu lehm**, kelle suhtes tehakse kohustuseaastal jõudluskontrolli.

3.3.3. Kihnu maalamba pidamise toetus

Toetuse andmisel võetakse arvesse loom, kes on nõuetekohaselt identifitseeritud, kelle andmed on kantud nõuetekohaselt põllumajandusloomade registrisse ning keda taotleja peab kohustuseaastal põllumajandusloomade registris registreeritud tegevuskohas.

Toetust antakse taotleja poolt kohustuseaastal peetavate toetusõiguslike loomade arvu alusel. See tähendab, et taotlusel loom peab põllumajandusloomade registris olema taotleja nimel ning looma tuleb pidada põllumajandusloomade registris registreeritud tegevuskohas 1. jaanuarist kuni 31. detsembrini. Kui loom on taotleja karja tulnud pärast 1. jaanuari või loom liigub karjast välja enne 31. detsembrit ning karjast välja läinud looma ei ole asendatud teise sama tõugu nõuetekohase loomaga, siis sellise looma kohta taotlemise aastal toetust ei maksta.

Põhitoetuse andmisel võetakse arvesse enne kohustuseaastat sündinud loom või looma asendamise korral vähemalt kuue kuu vanune asendusloom, kes on puhtatõuline, tõuraamatu põhiosas registreeritud või põhiosas kantud kihnu maalammast.

Täiendavalt on võimalik taotleda põhitoetusele lisanduvat **lisatoetust** kihnu maalammastele, kes vastavad põhitoetuse nõuetele ja kuuluvad alltoodud lisatoetuse alusesse loomagruppi ning täidavad vastava lisatoetuse nõudeid:

- peatõuraamatusse kantud **kihnu maalamba jäär**;
- **kihnu maalammast**, kelle suhtes tehakse kohustuseaastal jõudluskontrolli. Jõudluskontroll tuleb läbi viia vastavuses [põllumajandusloomade aretuse seaduse](#) nõuetega.

3.3.4. Eesti vuti pidamise toetus

Eesti vuti pidamise korral antakse toetust taotleja põllumajanduslikus majapidamises kohustuseaastale vahetult eelnenud kalendriaasta 1. maist kuni kohustuseaasta 30. aprillini peetud toetusõiguslike vuttide keskmise arvu alusel. 2023. aastal vuttide jõudluskontrolliga alustanud taotlejale antakse toetust ajavahemikul 01.01.2023-15.06.2023 peetud toetusõiguslike vuttide keskmise arvu alusel.

Toetatavate eesti tõugu vuttide arv määratakse kindlaks täisarvuna söötmisspäevade alusel, mis leitakse toetusõiguslike vuttide karja tuleku ja karjast lahkumise andmete põhjal.

Toetatakse selliste eesti vuttide kasvatamist, kes on tõutunnistusega või tõendatud päritoluga vutid ning on individuaalse jõudluskontrolli all või keda peetakse sugulindudena ja kes on ühtlasi rühmaviisilise jõudluskontrolli all. Eesti vuttide päritolu tõendamiseks peavad taotleja vutid pärinema tegevusloaga aretusühingu poolt registreeritud eesti vuttide aretus- ja säilituskarjast. Eesti vuti põlvnemise tõendamise aluseks on tegevusloaga aretusühingu poolt väljastatud tõutunnistus. Sugulindudeks loetakse emas- ja isaslinde, keda peetakse koos ning kellelt on võimalik saada haudemune järglaspõlvkonna saamiseks. Toetusõiguslikuks loetakse vaid need suguvutid, kellele tehakse rühmaviisilist jõudluskontrolli.

Taotleja, kes taotleb toetust eesti vuti pidamise eest, peab igapäevaselt pidama arvestust eesti vuttide üle. Arvestust säilitatakse vähemalt kohustuseperioodi lõpuni. Arvestusest peavad nähtuma vähemalt järgmised andmed:

- vuttide karja toomise ja karjast välja viimise kuupäev;
- vuttide arv karjas;
- andmed jõudluskontrolli läbiviimise kohta.

Jõudluskontrolli tegemisel tuleb pidada igapäevast arvestust jõudluskontrollialuste lindude munetud munade arvu kohta vastavalt tegevusloaga aretusühingu poolt koostatud aretus- ja säilitusprogrammi eeskirjale. Täiendavat infot leiab PTA kodulehelt <https://pta.agri.ee/ettevotjale-tootjale-ja-turustajale/loomakasvatus/touaretus>. Arvestust võib pidada jõudluskontrollialuste vuttide käibeletedel, kus lisaks vuttide arvule kajastatakse ka andmed munemise kohta.

4. KOHUSTUS

LHT kohustus on 1-aastane, mis tähendab, et LHT toetuse nõudeid tuleb järgida ühe kalendriaasta jooksul.

OTL ja KMN kohustus on 5-aastase kohustuseperioodiga. OTL ja KMN 5-aastase kohustuse võtmisel tuleb toetuse nõudeid järgida viie järjestikuse kalendriaasta jooksul.

OTL 5-aastase kohustuse võtmisel algab iga ohustatud tõu kohta eraldi kohustus. Taotleja peab OTL kohustuseperioodi jooksul igal kohustuseaastal pidama vähemalt ühte eesti hobust, eesti raskeveohobust, tori hobuse universaalsuuna hobuste alampopulatsiooni hobust, tori hobuse vana-tori suuna hobuste alampopulatsiooni hobust, eesti maatõugu veist, kihnu maalammast või keskmisena vähemalt 350 eesti vutti.

KMN 5-aastase kohustuse võtmisel peab taotleja kohustuseperioodi jooksul igal kohustuseaastal pidama kohustuseaasta keskmisena vähemalt 101 piimatõugu lehma.

4.1. MAK 2014–2020 OTL kohustuse lõpetamine

Taotleja, kellel on kehtiv MAK 2014–2020 OTL kohustus, võib oma kehtiva kohustuse lõpetada, kui ta võtab sama tõu kohta strateegiakava alusel antava OTL kohustuse. Sellisel juhul MAK 2014–2020 alusel võetud OTL kohustus lõpeb ja algab uus strateegiakava alusel võetud OTL kohustus, mille kestus on viis järjestikust kalendriaastat.

Kui taotlejal on MAK 2014–2020 alusel võetud OTL kohustus mitme ohustatud tõu kohta, peab ta võtma strateegiakava alusel antava OTL kohustuse kõigi nende samade tõugude kohta.

MAK 2014–2020 kohustuse lõpetamisel ning strateegiakava OTL kohustuse võtmisel, tuleb pindala- ja loomapõhiste toetuste taotluse ohustatud tõugu loomade lootelul teha valik „Lõpetan perioodi 2014–2020 5-aastase kohustuse ja võtan perioodi 2023–2027 5-aastase kohustuse“. Juhul kui taotlejal on kehtiv kohustus mitme ohustatud tõu kohta, tuleb vastav valik teha kõigi vastavat tõugu loomade kohta.

4.2. OTL kohustusealuse looma asendamine

Taotleja peab pidama looma, kelle kohta ta toetust taotleb, terve kalendriaasta, st loom peab terve kalendriaasta olema kantud taotleja nimel põllumajandusloomade registrisse.

Kui loom, kelle kohta on kohustuseaastal toetust taotletud, läheb kohustuseaastal karjast välja, võib taotleja looma asendada teise sama tõugu nõuetekohase loomaga, kes on asendamise ajal vähemalt kuue kuu vanune ja kelle kohta ei ole kohustuseaastal toetust taotletud. Kui loom, kelle kohta on kohustuseaastal taotletud põhi- ja lisatoetust, asendatakse asendusloomaga, kes ei vasta samadele lisatoetuse saamise nõuetele, siis sellise looma kohta lisatoetust ei maksta.

Taotleja peab looma asendama 20 tööpäeva jooksul looma asendamise tinginud sündmusest

arvates.

Asendamise korral peab taotleja PRIAle seitsme tööpäeva jooksul pärast looma asendamist e-PRIA kaudu esitama järgmised andmed ([vt p 5.3.](#)):

- asendatava hobuse unikaalne elunumber, asendatava veise ja lamba identifitseerimisnumber;
- asendava hobuse unikaalne elunumber, asendava veise ja lamba identifitseerimisnumber;
- looma asendamise kuupäev.

Juhul, kui looma ei ole võimalik asendada, peab taotleja karjast välja viidud looma oma ohustatud tõugu loomade loetelult eemaldama, välja arvatud juhul, kui tegemist on vääramatu jõu või erandliku asjaolu tõttu karjast välja läinud loomaga. Kui taotleja looma taotluselt ei eemalda, siis vastavalt [Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse](#) §-ile 109 võidakse taotlejale määratavat toetussummat vähendada täiendavalt mittetoetusõiguslike loomade eest.

5. TAOTLEMINE

Euroopa Liidu õigusega on liikmesriikidele antud suuremad volitused rakendada uuel perioodil senisest paindlikumat toetuse taotluse süsteemi (taotluste esitamine, taotluse muutmise, taotluse tagasivõtmine), mida kohaldatakse ühtse haldus- ja kontrollisüsteemi raames.

Kui 2014–2020 programmperioodil rakendati hilinevad taotluste esitamist, mille korral kohaldati 1% toetussumma vähendamist iga hilinevad tööpäeva kohta, siis uuel perioodil sellist süsteemi ei kohaldata.

Pindala- ja loomapõhiste toetuste taotlusi võetakse vastu 10. maist – 15. juunini 2023. Pärast vastuvõtuperioodi, s.o pärast 15. juunit, taotlust esitada ei saa.

Pindala- ja loomapõhiseid toetusi saate taotleda vaid elektrooniliselt [e-PRIA](#) kaudu. e-PRIAsse saate siseneda [PRIA kodulehe](#) kaudu, valides üleval parempoolses nurgas „Sisene e-PRIAsse“. e-PRIAsse sisenemiseks on vaja ID-kaarti ja selle PIN-koode. Lisaks on võimalik e-PRIAsse siseneda Mobiil-IDga ja kasutades TARA (turvaline autentimine asutuste e-teenustesse) teenust, kus lisavõimalusena saate sisse logida kasutades Smart-IDd. Euroopa Liidu kodanikel on lisaks võimalik e-PRIAsse sisse logida, kasutades nende päritoluriigi autentimisvahendeid.

Esmakordsel e-PRIAsse sisse logimisel kuvatakse Teile kasutustingimused, millega nõustumise järgselt tuleb valida esindatav, keda soovite esindada. Kui Te ei ole veel PRIA klient või kliendiandmeid on vaja muuta, valige siniselt menüürealalt „Kliendi andmed“. Pärast kliendi andmete üle vaatamist palume kindlasti kinnitada andmete õigsust.

Volituste andmine kõigi e-PRIA teenuste kasutamiseks toimub e-PRIA teenuses „Esindusõigused ja volitused“. Kui taotlejal ei ole võimalik e-PRIAs digitaalselt volitusi anda, saab esindaja määrata ka PRIA poolt välja töötatud soovituslikul vormil „Volikirja asjaajamiseks Põllumajanduse Registrate ja Informatsiooni Ametiga“. Kui soovitakse anda piirangutega volitus, tuleb täita lisaks ka „Volikirja vormi lisa 1. Osaliste ehk piirangutega volituste andmine“. Volikirja vormid ja lisainfo leiate PRIA kodulehel Registrate menüü all asuvalt lehel [Esindusõigused ja volitused](#).

Erandina (juhul, kui ei ole võimalik volitusi anda e-PRIAs, digitaalselt allkirjastatult või paberil) saab volitusi pindala- ja loomapõhiste toetuste taotluse esitamiseks anda ka telefoni teel. Selleks palume helistada registre osakonna infotelefonil 731 2311.

e-PRIA kasutamisel pakub taotlejatele tuge ka Maaelu Edendamise Sihtasutuse

nõuandeteenistus. Täpsemat infot leiata [MES nõuandeteenistuse kodulehelt](#).

Taotlust saate esitada ka PRIA maakondlikes teenindusbüroodes olevate kliendarvutite kaudu.

Kliendarvuti kasutamiseks ning pindala- ja loomapõhiste toetuste taotluse esitamiseks PRIA maakondlikus teenindusbüroos palume eelnevalt broneerida aeg PRIA kodulehe kaudu aadressil <https://www.pria.ee/broneering>, pindala- ja loomatoetuste infotelefonil 737 7679 või helistades [maakondliku teenindusbüroo](#) telefonil. Teenindusbürood on avatud esmaspäevast kolmapäevani kell 9.00-16.00. Taotluse esitamiseks on vajalik kas ID-kaart, Mobiil-ID või Smart-ID. Veenduge, et Teil on olemas teenuse kehtivad PIN-koodid.

PRIA maakondlike teenindusbüroode töötajate ülesandeks on info edastamine, juhendmaterjalide jagamine ning e-PRIA teenuste ja kliendarvuti kasutajate abistamine. PRIA teenistujad ei tohi taotlejatele taotlusele kantavate andmete osas sisulist nõuannet jagada, küll aga võib PRIA teenistuja käest küsida teavet üldise informatsiooni, õigusaktide, e-PRIA kasutamise jms kohta.

Vajadusel saate taotlemise ja e-PRIA kasutamise kohta nõu küsida PRIA pindala- ja loomatoetuste infotelefonil 737 7679. Maakondlike teenindusbüroode kontaktandmed leiata [PRIA kodulehelt](#).

NB! Taotleja vastutab taotlusel esitatud andmete õigsuse eest!

5.1. Kliendiks registreerumine ja kliendiandmete muutmine

Kõik toetuste taotlejad peavad oma andmed kandma põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registrisse. Kui Te ei ole veel PRIA klient või kliendiandmeid on vaja muuta, saate vastavad toimingud teha [e-PRIA](#) teenuses „Kliendi andmed“. Andmete registrisse kandmise vormi leiata ka PRIA kodulehel Registrate menüü all asuvalt lehelt [Alustavale kliendile](#) ja kliendiandmete muutmise vormi leiata Registrate menüü all asuvalt lehelt [Kliendi andmete muutmine](#).

Kui registrisse kantud andmed on muutunud, peate esitama registrikande muutmise avalduse 15 tööpäeva jooksul alates andmete muutmisest.

Kindlasti palume üle kontrollida oma e-posti aadress PRIA registris. Andmeid saate kontrollida e-PRIA teenuses „Kliendi andmed“. Füüsilised isikud saavad e-posti aadressi muudatusest teada anda samas teenuses, juriidilised isikud peavad muudatuse tegema [äriregistris](#), kust e-posti aadressi andmed jõuavad PRIA kliendiregistrisse. Ajakohastatud andmed võimaldavad PRIA taotluse osas täiendavate küsimuste tekkimise korral Teiega operatiivselt ühendust võtta ja tagada toetuste kiire ning korrektse menetlemise.

5.2. Pindala- ja loomapõhiste toetuste taotluse täitmine ja esitamine e-PRIAs

Pindala- ja loomapõhiste toetuste taotlust saate esitada e-PRIA kaudu. e-PRIAsse saate sisse logida aadressil: epria.pria.ee. Pärast sisenemist valige esindatav.

Käesoleva aasta taotluse esitamist saate alustada e-PRIA esilehel menüüst „Taotlemine“ valides „Esita toetustaotlus“ ja rippmenüüst meede „Pindala- ja loomapõhiste toetuste taotlus“, seejärel vajutage nupule „Alusta esitamist“.

Pindala- ja loomapõhiste toetuste taotlus koosneb erinevatest plokkidest, mis lisanduvad vastavalt Teie poolt tehtud taotlemise märgetele. Taotluse plokkide punktide all on lisainfo

konkreetsse punkti kohta. Taotluse täitmise sammudes toimuvad eelkontrollid, mis juhivad tähelepanu võimalikele puudustele Teie taotlusel. Soovitame kindlasti tutvuda koondinfos kuvatud teadetega. Taotlusel esitatud andmete õigsuse eest vastutab taotleja.

Taotluse täitmise sammudeks on üldandmed, täitmine, koondinfo ja esitamine.

Üldandmed

Selles taotluse täitmise sammus näete enda kui taotleja andmeid ja volitatud esindaja andmeid. Volitatud esindajat saab muuta vajutades „Vaheta esindaja“. Kui käesoleva taotluse osas on vaja PRIA taotlejaga ühendust võtta, võetakse esmajärjekorras ühendust taotlusel valitud volitatud esindajaga.

Täitmine

Selles taotluse täitmise sammus on algselt näha 6 plokki, millele võib vastavalt plokkis 1, 2 ja 3 tehtud taotlemise märgetele plokkide juurde tekkida. Kindlasti pöörake tähelepanu plokkides taotlemise valikute tegemisel ekraanile ilmuvatele infotekstidele, mis annavad Teile taotluse täitmisel edasisi suuniseid.

1. Otsetoetused

Selles plokkis saate märkida need otsetoetused, mida soovite taotleda. Vt täpsemat infot otsetoetuste juhendist „Abiks taotlejale“, mis on leitav [PRIA kodulehelt](#).

2. Ökokavad

Selles plokkis saate märkida need ökokavad, mida soovite taotleda. Vt täpsemat infot ökokavade juhendist „Abiks taotlejale“, mis on leitav [PRIA kodulehelt](#).

3. Maaelu arengu toetused

Selles plokkis saate märkida need maaelu arengu pindala- ja loomapõhised toetused, mida soovite taotleda, sh LHT, KMN ja OTL toetused.

LHT toetuse taotlemiseks tuleb punktis 3.1.1 teha valik „Jah“. Valiku tegemisel ilmub plokkide nimekirja „Loomade heaolu toetuse loomade loetelu“, kus tuleb valida, millisele loomarühmale toetust taotletakse ning esitada vastava loomarühma loomade andmed.

OTL toetuse taotlemiseks tuleb punktis 3.1.2 teha valik „Jah“. Valiku tegemisel ilmub plokkide nimekirja „Ohustatud tõugu loomade loetelu“, kus tuleb märkida kas perioodi 2023–2027 kohustuse võtmine või perioodi 2014–2020 kohustuse jätkamine ning esitada taotluselaste loomade andmed. Kui ohustatud tõugu looma kohta soovitakse taotleda ka lisatoetusi, tuleb taotluselaste loomade kohta märkida ka vastavate lisatoetuste taotlemine.

MAK 2014–2020 OTL kohustuse lõpetamisel ning strateegiakava OTL kohustuse võtmisel, tuleb ohustatud tõugu loomade loetelul teha valik „Lõpetan perioodi 2014–2020 5-aastase kohustuse ja võtan perioodi 2023–2027 5-aastase kohustuse“. Juhul kui taotlejal on kehtiv kohustus mitme ohustatud tõu kohta, tuleb vastav valik teha kõigi vastavat tõugu loomade kohta.

KMN toetuse taotlemiseks tuleb punktis 3.1.3 valida „Võtan KMN 5-aastase kohustuse“.

4. Tingimuslikkuse ja nõuetele vastavuse küsimustik

Taotlusel on tingimuslikkuse ja nõuetele vastavuse küsimustiku punktides 4.1.1–4.1.8.3 ja 4.2.1 vaikumisi valikuks pandud „Ei“. Kui toodud väide Teie puhul kehtib, märkige valikuks „Jah“. Punktis 4.2.2 ja 4.2.3 märkige valikuvariantidest, millise loomse ja/või mitteloomse esmatoote tootmise ja turustamisega tegelete.

Põhjalikum info tingimuslikkuse süsteemi kohta on avaldatud [PRIA kodulehel](#).

5. Põldude loetelu

Põldude loetellu on ette kuvatud põldude haldamise teenuses olevad põllud, mis olid märgitud Teie eelmise aasta taotlusel. Taotlusel on kohustuslik näidata kõik Teie kasutuses olevad vähemalt 0,01 hektari suurused põllud. Toetuse taotlemiseks peavad alla 0,30 hektari suurused põllud asuma ühe põllumassiivi piires kõrvuti ning nende pindala kokku peab olema vähemalt 0,30 hektarit. Taotlemise märgete tegemiseks vajalikud veerud tekivad plokkides „1. Otsetoetused“, „2. Ökokavad“ ja „3. Maaelu arengu toetused“ tehtud valikute alusel. Põlde on võimalik juurde lisada vajutades nuppu „Lisa taotlusele põlde“. Samuti on võimalik ettekuvatud põlde taotluselt eemaldada, tehes märke põllu rea ette ja vajutades nuppu „Eemalda valitud põllud“. Vajutades põllumassiivi nr/katastritunnusele, avaneb põllu kohta käiv info ja põllu joonis.

Põldude loetelus on võimalik muuta järgmisi põllu kohta käivaid andmeid:

- a) põllu number – võib olla kuni 16 tähemärki pikk number või tekst (täpitähti ei saa kasutada);
- b) maakasutus – valige sobiv maakasutus rippmenüüst:
  - **(KV)** karjatamine väljaspool põllumajandusmaad – mittepõllumajanduslik maa, millele ei saa toetust taotleda, sest see ei vasta põllumajandusmaa definitsioonile, kuid millel karjatatakse mahepõllumajanduslikult peetavaid loomi. Selle valiku peavad tegema vaid mahetootjad, kes karjatavad sellistel aladel loomi;
  - **(M)** mustkesa ehk põllumajanduskultuurideta kesa – kesa, kus vegetatsiooniperioodil toimub maa ettevalmistamine järgnevate kultuuride külviks ning eelkultuure ei kasvatata. Mustkesa tuleb harida soovitatvalt iga 2-3 nädala tagant, et umbrohutaimed ei kasvaks seal kõrgemaks kui 5 cm. Erandjuhul tulenevalt ilmastikust aktsepteeritakse mustkesana maad, millel umbrohtude kõrgus ei ületa 20 cm ja taimed ei ole jõudnud õitsemisfaasi;
  - **(P)** põllumaa – teraviljad, õli- ja kiukultuurid, muud tehnilised kultuurid, kaunviljad, rühvelkultuurid, sööti jäetud maa, köögiviljad, ravim- ja maitsetaimed, mitmeliigiline väike põld ning lühiajaline rohumaad. Lühiajaliseks rohumaaks loetakse maa, millel kasvatatakse heintaimi kuni 5 aastat;
  - **(PK)** püsi- ja külvikorravälised kultuurid, välja arvatud püsirohumaad ja püsi- ja külvikarjamaad, mis võtavad maa enda alla vähemalt viieks aastaks või kauemaks ja annavad korduvat saaki, sealhulgas puukoolid ja lühikese raieringiga madalmets;
  - **(PR)** püsirohumaad – püsirohumaaks nimetatakse kõiki üle 5-aastaseid heintaimede põlde, mille maakasutuse tüübiks on taotlusel põldude loetelus märgitud püsirohumaad (PR). Täpsem info püsirohumaad kohta on leitav [PRIA kodulehel](#);
  - **(TPR)** keskkonnatundlik püsirohumaad – püsirohumaad, mis asub Natura 2000 alal ning mille muld on 100% ulatuses turvasmuld;
  - **(TAR)** tagasirajatud püsirohumaad – tagasirajatud püsirohumaad käsitletakse alates tagasirajamisest püsirohumaana. Tagasirajatud püsirohumaad tuleb hoida samal kohal kuni rohumaad muutumiseni püsirohumaaks;
- c) põllumajanduskultuur – iga põllu kohta tuleb rippmenüüst valida üks kultuur vastavalt valitud maakasutuse tüübile. Valides põllumajanduskultuuri, mis vajab täpsustamist taotletavate toetuse nõuete hindamiseks, tuleb taotlejal märkida ka täpsustatud kultuur(id). Seda saab teha lingi „Täpsusta kultuuri“ alt. Linki kuvatakse vaid juhul, kui tegemist on kultuuriga, mida on võimalik täpsustada;
- d) otstarve/kasutusviis – valige rippmenüüst sobiv valik vastavalt sellele, kuidas kultuuri kasvatate või mida plaanite põllumajanduskultuuriga teha:
  - **(EI)** ei hoolda – taotlemise aastal põldu ei hooldata (taotleja võib üle aasta rohumaad põllu hooldamata jätta);

- **(HM)** haljasmassiks – haljalt koristatavad taimed haljasmassi saamiseks, k.a haljaskultuurid taastuenergia tootmiseks. Märgitakse juhul, kui rohumaalt viiakse niidetud rohi lauta loomadele või tehakse siloks või heinaks või rohi hekseldatakse. Kui põllul plaanitakse vegetatsiooniperioodi jooksul koristada haljasmassi ja ka loomi karjatada, tuleb valik HM või KAR teha vastavalt sellele, mis on nõ põhitegevus ja toimub põllul esimesena;
- **(K)** katmikalal – kultuurid, mis kogu kasvuperioodi või enamiku sellest asuvad kasvuhoonetes, mis on kaetud klaasiga, elastse või jäiga plastiga;
- **(KAR)** karjatatav rohumaad – kui rohumaad kasutatakse loomade karjatamiseks ja karjatamine toimub suuremal osal põllu pinnast, et sel viisil täita nõue hoida maad heas põllumajanduslikus korras. KAR mäрге tehakse nii siis, kui toimub ainult karjatamine kui ka siis, kui maad esmalt karjatatakse ning hiljem üle niidetakse. Kui põllul tehakse esmalt niitmine, näiteks haljasmassiks, ja alles pärast karjatatakse, siis KAR ei märgita;
- **(TA)** teraks või avamaal – põllumajanduskultuuri kasvatatakse eesmärgiga jätta teraks ja/või kasvatatakse põllumajanduskultuuri avamaal või madala katte all;

e) kasutusõigus – valige rippmenüüst maa kasutamise õiguslik alus:

- **(KR)** kirjalik rendileping;
- **(KV)** kasutusvaldus;
- **(M)** muu;
- **(O)** omandis;
- **(SR)** suuline rendileping.

Kui suurel põllul on mitu maa kasutamise õiguslikku alust, siis piisab, kui märkida õiguslik alus, millega on hõlmatud suurem osa põllust. Põldu ei pea taotlusel kasutusõiguse alusel osadeks jagama;

f) lisaks saate märkida, kas tegemist on HS, HK, HV või ENK põlluga ning lisada põllu kirjelduse. HS märgitakse, kui põldu kasutatakse heinaseemne kasvatamiseks. HK märgitakse, kui põldu kasutatakse haljaskesana. HV märgitakse haljasväetisena kasvatatavate taimede puhul haljasmassi muldaviimise aastal. ENK märgitakse, kui põllul kasvatatakse põllumajanduskultuuri energia saamise eesmärgil;

g) mahe maakasutus – täidavad mahetootjad. Mahetootjad täidavad kõikide oma põldude ja pärandniitude osas veeru „Mahe maakasutus“. Võimalikud valikud on: 1A – esimese aasta ülemineku põld; 2A – teise aasta ülemineku põld; 3A – kolmanda aasta ülemineku põld; M – mahepõllumajanduslik maa; MM – mitte mahepõllumajanduslik maa. Veergu on ette kuvatud Põllumajandus- ja Toiduameti poolt eelmisel aastal kindlaks tehtud ja PRIA-le edastatud mahe maakasutuse andmed. Taotleja peab andmed üle vaatama ja vajadusel muutma;

h) kui taotletud toetusel on määrusega sätestatud ka nõuded seoses taimekaitsevahendite kasutamisega, tuleb veerus „TKV“ teha mäрге nende põldude kohta, kus taimekaitsevahendeid kasutatakse. Nõue märkida taotlusele andmed taimekaitsevahendite kasutamise kohta, tuleneb [komisjoni rakendusmääruse \(EL\) 2022/1173](#) artikkel 8 lõike 3 punktist f.

Kui soovite toetust taotleda pärandniitudele, siis need andmed esitage **pärandniitude loetelus**.

Põllu piiri või pindala muutmiseks vajutage vastava põllu rea lõpus olevale „Mine kaardile“ nupule ja tehke muudatused ekraanile kuvataval kaardil. Taotlusel saate muuta või joonistada uut põldu.

Põldude joonistamisel jälgige, et:

- põld oleks märgitud õigele põllumassiivile;

- põld ei ületaks põllumassiivi piire, v.a juhul kui olete veendunud, et üle piiri joonistatud osa on toetusõiguslik;
- põldudest oleks joonistamisel välja jäetud mittetoetusõiguslikud 0,01 hektarist suuremad maa-alad (kivihunnikud, võsa, liigniisked alad, päikesepargid jms), millel põllumajanduslik tegevus ei ole võimalik. Püsivad objektid (hooned, tiigid jne) tuleb põllu pinnast välja joonistada sõltumata pindalast. Taotlemisel on aluseks eelmise või üleeelmise aasta ortofotod, millel ei pruugi kõiki mittetoetusõiguslikke objekte näha olla, kuid põllu joonistamisel tuleb need välja jätta;
- maastikuelementide alune pind oleks joonistatud põllu pinna sisse, võttes arvesse maastikuelementide toetusõiguslikkust sõltuvalt maakasutuse tüübist.

Kui põllumassiiv on jagatud, tuleb puuduolevad põllud uuesti joonistada. Põld tuleb nimekirja lisada uue põlluna, kasutades nuppu „Lisa taotlusele põlde“.

Soovi korral võite taotlusele kantava põllumajandusmaa pindala looduses ise üle mõõta või tellida mõõtmise sellealast teenust osutavalt isikult. Sel juhul jääb vastutus mõõtmise tulemuste eest Teie (taotleja) ja mõõtmise teinud isiku vaheliseks küsimuseks.

e-PRIAs tehakse enne taotluse esitamist süsteemi poolt kontroll taotlusele lisatud põldude pindadele. Kui taotleja(te) poolt joonistatud põldude pindalad ületavad põllumassiivi maksimaalse toetusõigusliku pindala, antakse taotlejale vastav hoiatusteadete põllu piiride üle kontrollimiseks ning vajadusel enne taotluse esitamist piiride parandamiseks.

NB! Joonistatud põldudele tuleb põldude loetelus lisada toetuste taotlemise märged.

6. Ökoalade, tootmisest kõrvale jäetud maa-alade ja elementide loetelu

Ökoalade, tootmisest kõrvale jäetud maa-alade ja elementide määratlemise nõue on üks tingimuslikkuse nõue. Taotleja peab maaeluministri 21. detsembri 2022. aasta määruse nr 68 „[Maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuded ning kohustuslikud majandamisnõuded](#)“ (edaspidi määrus nr 68) §-s 5 sätestatud ulatuses jätma tootmisest kõrvale määruses nimetatud maa-alad ja elemendid, mis asuvad tema põllumajandusliku majapidamise põllumaal või külgnevad sellega. Neid maa-alasid ja maastikuelemente, millele ei ole veerus „TING“ märged lisatud, tootmisest kõrvale jäetud maa-alade ja elementide arvestamisel arvesse ei võeta.

Nõue ei kohaldu põllumajandusliku majapidamise kohta, kui:

- üle 75% põllumaast kasvatatakse rohumaakultuure või muid looduslikke rohttaimi, liblikõielisi kultuure, maad hoitakse kesas või kasutatakse nende kombinatsiooni;
- üle 75% põllumajandusmaast on püsirohumaa;
- põllumaa ei ületa 10 hektarit;
- põllumajandusliku majapidamise põllumajandusmaa asub vähemalt 50 protsendi ulatuses määruse nr 68 [lisas 2](#) „Kohaliku omavalitsuse üksuste loetelu” nimetatud kohaliku omavalitsuse üksuse territooriumil.

Sobilikud maa-alad ja elemendid tingimuslikkuse ja nõuetele vastavuse küsimustiku valiku:

- **4.1.8.1** (4% tootmisest kõrvale jäetud maa-alasid ja maastikuelemente) korral:

Mittetootlik ala	JA	Maastikuelement
Mustkesa		Põllusaar
Sööti jäetud maa		Metsasiil
Haljaskesa haljasväetistaime sissekänniga		Puude rida
Puhverriba		Hekk
6-12 m rohumaariba		Kraav ja eesvool

		Kiviaed
--	--	---------

- **4.1.8.2** (3% tootmisest kõrvale jäetud maa-alasid **või** maastikuelemente) korral:

Mittetootlik ala	VÕI	Maastikuelement
Mustkesa		Põllusaar
Sööti jäetud maa		Metsasiil
Haljakesa haljasväetistaime sissekänniga		Puude rida
Puhverriba		Hekk
6-12 m rohumaariba		Kraav ja eesvool
		Kiviaed

NB! Seda varianti saab valida ainult koos ökoalade toetuse (ÖKO) taotlemisega.

- **4.1.8.3** (3% tootmisest kõrvale jäetud maa-alasid **või** maastikuelemente ja 4% lämmastikku siduvate kultuuride kasvualasid) korral:

Mittetootlik ala	VÕI	Maastikuelement	JA	Lämmastikku siduva põllumajanduskultuuri kasvuala
Mustkesa		Põllusaar		
Sööti jäetud maa		Metsasiil		
Haljakesa haljasväetistaime sissekänniga		Puude rida		
		Hekk		
		Kraav ja eesvool		
		Kiviaed		

Lämmastikku siduva põllumajanduskultuuri kasvualal võib kasvatada järgmisi kultuure: perekonnad esparsett (*Onobrychis Mill.*), ristik (*Trifolium spp.*), lutsern (*Medicago sativa*, *Medicago L.*), mesikas (*Melilotus Mill.*), nõiahammas (*Lotus corniculatus*), vikk (*Vicia spp.*), hernes (*Pisum spp.*), aeduba (*Phaseolus spp.*, *Vigna spp.*), põlduba (*Vicia faba*), sojauba (*Glycine max L.*). Lämmastikku siduvaid põllumajanduskultuure on lubatud kasvatada puhaskülvina või segus teiste põllumajanduskultuuridega tingimusel, et lämmastikku siduva põllumajanduskultuuri osakaal taimikus on üle 50%.

2023. aastal kehtib erisus, mille tõttu saab tingimuslikkuses haljakesa haljaväetistaime sissekänni puhul arvestada suuremat valikut kultuure. Seetõttu on oluline, et kui soovite kasutada erisust ja arvestada kesadena ka näiteks teravilju, tuleb need põllud märkida veerus „TING“. Selleks peab taotleja põldude loetelus lisama põllule HV märke. Seejärel kuvatakse põld loetelusse, kus saab selle valida tootmisest kõrvale jäetud maa-alaks. **NB!** Kui taotlete ÖKO toetust, siis erisus ei kehti.

Pärandniitude loetelu

Pärandniitudele on õigus toetust taotleda EELISe pärandniitude kaardikihi alusel. e-PRIA on võimalik näha EELISesse kantud pärandniitude andmeid, kuid ala on võimalik joonistada ainult „Pärandniidud“ kihile. Kui soovite toetust taotleda väljapoole „Pärandniidud“ kihti, peate sellest teavitama KeA maahoolduse spetsialisti, kes loob võimalusel vastava pärandniidu. KeA maahoolduse spetsialistide kontaktid on leitavad [KeA kodulehelt](#).

Pärandniitude loetellu on ette kuvatud põldude haldamise teenuses olevad pärandniidud ja alad, mis olid märgitud Teie eelmise aasta taotlusel. Taotlemise märgete tegemiseks vajalikud veerud tekivad plokkides „1. Otsetoetused“, „2. Ökokavad“ ja „3. Maaelu arengu toetused“ tehtud valikute alusel. Alasid on võimalik juurde lisada vajutades nuppu „Lisa taotlusele alasid“. Samuti on võimalik ettekuvatud alasid taotluselt eemaldada, tehes märke rea ette ja vajutades nuppu „Eemalda valitud alad“. Vajutades pärandniidu numbrile, avaneb ala kohta käiv info ja ala joonis.

Pärandniitude loetelus on võimalik muuta järgmisi ala kohta käivaid andmeid:

a) ala number – võib olla kuni 16 tähemärki pikk number või tekst (täpitähti ei saa kasutada);

b) kasutusõigus – valige rippmenüüst maa kasutamise õiguslik alus:

- **(KR)** kirjalik rendileping;
- **(KV)** kasutusvaldus;
- **(M)** muu;
- **(O)** omandis;
- **(SR)** suuline rendileping.

Kui suurel alal on mitu maa kasutamise õiguslikku alust, siis piisab, kui märkida õiguslik alus, millega on hõlmatud suurem osa alast. Pärandniidu ala ei pea taotlusel kasutusõiguse alusel osadeks jagama;

c) mahe maakasutus – täidavad mahetootjad. Mahetootjad täidavad kõikide oma põldude ja pärandniidu alade osas veeru „Mahe maakasutus“. Võimalikud valikud on: 1A – esimese aasta ülemineku põld; 2A – teise aasta ülemineku põld; 3A – kolmanda aasta ülemineku põld; M – mahepõllumajanduslik maa; MM – mitte mahepõllumajanduslik maa.

Pärandniidu ala piiri või pindala muutmiseks vajutage vastava ala rea lõpus olevale „Mine kaardile” nupule ja tehke muudatused ekraanile kuvataval kaardil. Taotlusel saate muuta või joonistada uut ala.

Pärandniidu alade joonistamisel jälgige, et:

- ala oleks märgitud õigele pärandniidule. **NB!** Alates 2023. aastast põllumassiivid ja pärandniidud enam omavahel kattuda ei saa. Kõik pärandniiduga kattuvad põllumassiivid kustutatakse põllumassiivide registrist. Seega, kui taotleja soovib toetust taotlema tulla varasemalt pärandniiduga kattunud põllumassiivile, siis toetuse taotlemiseks tuleb põllumassiivi asemel taotletav ala joonistada pärandniidule;
- kui pärandniit on jagatud, tuleb puuduolevad alad uuesti joonistada. Ala tuleb pärandniitude loetellu lisada, kasutades nuppu „Lisa taotlusle alad“.

Soovi korral võite taotlusele kantava põllumajandusmaa pindala looduses ise üle mõõta või tellida mõõtmise sellealast teenust osutavalt isikult. Sel juhul jääb vastutus mõõtmise tulemuste eest Teie (taotleja) ja mõõtmise teinud isiku vaheliseks küsimuseks.

NB! Joonistatud aladele tuleb pärandniitude loetelus lisada toetuste taotlemise märged.

Koondinfo

Selles sammus kuvatakse taotluse täitmise sammus kuvatud teated ja hoiatused, mida ei ole parandatud. Vajadusel tehke taotluse andmetes muudatused ning liikuge edasi vajutades nupule „Edasi“.

Esitamine

Selles sammus peate lisama kinnitused selle kohta, et olete tutvunud taotluse täitmisel kuvatud infoga taotlusel esitatud andmete kohta ja et nõustute, et Teie isikuandmeid kasutatakse taotluse menetlemisel. Taotluse esitamiseks tuleb valida „Esita taotlus“. Taotluse eduka esitamise korral kuvatakse ekraanile teade esitamise kohta ja taotluse registreerimisnumber koos taotlustoimiku numbriga. Kui taotlus on saanud numbri, on see dokument PRIAs arvele võetud ja andmed PRIAle edastatud.

Palume mitte jätta taotluse esitamist viimasele päevale!

5.3. Taotluse lisadokumentide esitamine

Lisadokumentide esitamise teenuse kaudu saate PRIAle edastada pindala- ja loomapõhiste toetuste taotlusega seotud lisadokumente. Lisadokumente saab e-PRIAS esitada alles pärast taotluse esitamist. Lisadokumendi esitamiseks tuleb taotlejal menüüs „Dokumendid“ valida esitatud pindala- ja loomapõhiste toetuste taotlus, avada taotlustoimik ning seejärel vajutada taotlustoimiku päises paremal olevat nuppu „Lisa dokument“. Avanenud dokumendile tuleb oma arvutist lisada fail, mida soovitakse esitada, kirjutada lühike selgitus, vajutada „Salvesta“ ja seejärel „Esita“.

Kui lisadokument on e-PRIAS taotluse juurde registreeritud, on see nähtav menüüs „Dokumendid“. Ka muul viisil (e-post, käsipost) taotluse juurde esitatud lisadokumendid on hiljem nähtavad menüüs „Dokumendid“.

Kui taotlete KMN toetust, peate hiljemalt esimese kohustuseaasta 15. juuniks esitama PRIAle e-PRIA kaudu Eesti Maaülikooli karjaterviseprogrammide alase täiendusõppe õppekava läbinud või sama õppekava alusel koolitava veterinaararstiga sõlmitud [lepingu](#). Nimekiri nõuetekohastest veterinaararstidest on leitav [PRIA kodulehelt](#). Kui kohustuseperioodi jooksul leping lõpeb, tuleb uus asjakohane leping sõlmida 30 päeva jooksul lepingu lõppemisest alates ja sellest tuleb PRIAt e-PRIA kaudu teavitada seitsme päeva jooksul uue lepingu sõlmimisest alates.

OTL taotluseluse looma asendamise korral peate PRIAle seitsme tööpäeva jooksul pärast looma asendamist esitama e-PRIA kaudu järgmised andmed:

- asendatava hobuse unikaalne elunumber, asendatava veise ja lamba identifitseerimisnumber;
- asendava hobuse unikaalne elunumber, asendava veise ja lamba identifitseerimisnumber;
- looma asendamise kuupäev.

5.4. Taotlusel esitatud andmete muutmine

Taotlusel esitatud andmete muutmisega saate alustada menüüst „Dokumendid“, valides taotluse, mida soovite muutama hakata. Taotluse muutmiseks valige „Esita muudatustaotlus“.

Kuni 15. juunini saate taotlusele lisada loomade andmeid, taotletavate loomade arvu suurendada ning lisada toetuste taotlemise märkeid. Kuni 15. juunini saab taotlusel asendada ka LHT toetusega seotud loomade andmeid.

Pärast 15. juunit saab taotlust muuta kuni kohapealse kontrolli toimumiseni, kohapealsest kontrollist teatamiseni, PRIA või PTA leitud puudustest teadaandmiseni või kuni taotluse esitamise aastale järgneva aasta 25. jaanuarini.

Alates 16. juunist esitatud muudatused vaatab PRIA üle ning juhul kui nendega ei ole võimalik arvestada, saadetakse taotlejale vastavasisuline e-kiri koos selgitustega.

NB! Taotlust saate taas muuta pärast seda, kui eelmised muudatused on PRIA poolt üle vaadatud ja kinnitatud.

Pärast taotluse esitamist tekkinud olulistest muudatustest (näiteks taotlusele on ekslikult märgitud vale loom või väheneb taotleja karjas olevate loomade arv) ja nõuete täitmist takistavatest asjaoludest (näiteks loomi pole võimalik karjata pikaajalise põua tõttu jms) peate PRIAt esimesel võimalusel, soovitavalt 15 tööpäeva jooksul, kirjalikult teavitama ning vajadusel esitama muudatustaotluse. Nii on võimalik hoiduda järgnevatest arusaamatustest, toetussumma täiendavast vähendamisest või sellest ilmajäämisest.

Esitatud ja esitamata muudatustaotlusi saate avada menüüst „Dokumendid“ ja avatud taotluse vaatest.

5.5. Taotluse tagasivõtmine

Taotluse või esitatud muudatustaotluse saate tagasi võtta menüü „Dokumendid“ kaudu, valides taotluse või muudatustaotluse, mida soovite tagasi võtta. Seejärel vajutage nupule „Esita tagasivõtmise taotlus“.

Taotluse võite e-PRIA kaudu tagasi võtta igal ajal kuni:

- kohapealsest kontrollist teatamiseni;
- PRIA või PTA leitud puudustest teadaandmiseni;
- kuni taotluse esitamise aastale järgneva aasta 25. jaanuarini.

Tagasivõtmise taotlust on võimalik esitada kogu taotluse või viimase muudatustaotluse kohta. Viimase muudatustaotluse saab tagasi võtta, kui see ei ole „Tagasilükatud“ staatusega. Tagasilükatud muudatustaotlust ei saa tagasi võtta.

Esitatud ja esitamata tagasivõtmise taotlusi saab avada menüüst „Dokumendid“ ja avatud taotluse vaatest „Lisadokumendid“ alt.

NB! Palun arvestage, et kui olete taotluse tagasi võtnud, saate uue taotluse esitada ainult taotluste vastuvõtmise perioodi jooksul ehk kuni 15. juunini.

Kui võtate tagasi esitatud taotluse 5-aastase kohustuseperioodiga OTL või KMN toetuse osas, siis kohustus katkeb ning varasematel aastatel saadud toetus tuleb tagasi maksta.

5.6. Põllumajandusliku majapidamise üleandmine

Põllumajandusliku majapidamise üleandmiseks loetakse põllumajandusliku majapidamise tervikuna teisele isikule võõrandamist või kasutusse andmist. Sel juhul lähevad üleandjalt ülevõtjale üle kõik toetuse taotlemisega seotud õigused ja kohustused, kui õigusaktides ei ole sätestatud teisiti.

Kui põllumajanduslik majapidamine antakse üle ajavahemikul 2. maist kuni 15. juunini, võtab üleandja enda esitatud toetuse taotluse tagasi ja ülevõtja esitab uue taotluse.

Kui põllumajanduslik majapidamine antakse üle pärast 15. juunit, kuid hiljemalt taotluse esitamise kalendriaasta 1. septembriks, antakse toetus ülevõtjale, kui ülevõetud põllumajanduslik majapidamine ja selle ülevõtja vastavad kõigile toetuse saamise nõuetele. Kui põllumajandusliku majapidamise ülevõtja ei soovi toetust saada, antakse toetus üleandjale, kui üleantud põllumajanduslik majapidamine ja selle üleandja vastavad kõigile toetuse saamise nõuetele.

Kui põllumajanduslik majapidamine antakse üle pärast taotluse esitamise kalendriaasta 1. septembrit, antakse toetus üleandjale, kui üleantud põllumajanduslik majapidamine ja selle üleandja vastavad kõigile toetuse saamise nõuetele. Kui üleandja ei soovi toetust saada, antakse toetus ülevõtjale, kui ülevõetud põllumajanduslik majapidamine ja selle ülevõtja vastavad kõigile toetuse saamise nõuetele.

Põllumajandusliku majapidamise üleandmisest tuleb PRIAt teavitada seitsme kalendripäeva jooksul. Selleks on taotlejal võimalik esitada [soovituslik vorm](#). Vorm tuleb nii üleandja kui ka

ülevõtja poolt digitaalselt allkirjastada ja esitada e-posti aadressil info@pria.ee.

5.7. Vääramatu jõud ja erandlikud asjaolud

Vääramatu jõud on asjaolu, mida taotleja ei saanud mõjutada ja mõistlikkuse põhimõttest lähtuvalt ei saanud temalt oodata, et ta kohustuse võtmise ajal selle asjaoluga arvestaks, seda väldiks või takistava asjaolu või selle tagajärje ületaks.

Vääramatu jõu ja erandlike asjaoludena käsitletakse järgmisi juhtusid:

- raske loodusõnnetus või rasked ilmastikutingimused, mis kahjustavad tõsiselt põllumajanduslikku majapidamist;
- põllumajandusliku majapidamise loomakasvatushoonete hävimine õnnetusjuhtumi tagajärjel;
- toetusesaaja karja osa või kogu karja haigestumine loomataudi või osa või kõiki põllukultuure mõjutav taimehaiguse puhang või taimekahjustaja;
- kogu põllumajandusliku majapidamise või selle suure osa sundvõõrandamine, kui taotluse esitamise päeval ei olnud võimalik sundvõõrandamist ette näha;
- toetusesaaja surm;
- toetusesaaja pikaajaline töövõimetus;
- loom on taotleja tahte vastaselt karjast välja viidud ning taotlejal on selle tõendamiseks olemas Politsei- ja Piirivalveametile esitatud avalduse ära kiri;
- loom on haiguse või õnnetuse tõttu surnud või veterinaarsetel näidustustel hukatud ja taotlejal on selle tõendamiseks olemas veterinaararsti kirjalik kinnitus.

Vääramatu jõu ja erandlike asjaolude olemasolu hindamisel võetakse arvesse üksikjuhtudel ilmnenuid asjaolusid. Vääramatu jõud peab olema tekkinud kummagi poole süüta. Näiteks, kui taotlejal on looma kasutamiseks sõlmitud rendileping ja rendileandja seda rikub, ei ole tegemist vääramatu jõuga. Lepingu rikkumisel saab taotleja oma õiguste kaitseks pöörduda maakohtusse [tsiviilkohtumenetluse seadustikus](#) sätestatud alustel ja korras.

Tavapärasest hoolsuskohustusest lähtuvalt tuleb taotlejal vääramatust jõust ja erandlikest asjaoludest tingitud toetuse kasutamisega seotud kohustuste täitmisel ilmnenuid takistusest PRIAt mõistlikul ajal kirjalikult teavitada e-posti aadressil info@pria.ee. Teavituse tuleb esitada soovitatavalt 15 tööpäeva jooksul alates vääramatu jõu või erandliku asjaolu ilmnenemisest. Teavituse tulemusena on PRIAl võimalik kontrollida teavituses toodud asjaolude olemust (näiteks ei ole vääramatu jõud või erandlik asjaolu looma müümine majanduslikel põhjustel) ja arvestada sellega toetuse nõuete täitmise hindamisel. Taotleja peab arvestama, et vääramatust jõust ja erandlikest asjaoludest teavitamine võib leevendada tähtajaks nõude täitmata jätmise sanktsiooni, kuid ei vabasta teda nõude täitmisest ja nõue tuleb täita esimesel võimalusel. Eelnevalt tulenevalt võetakse teavitus menetlusse, mille tulemusena selgub sõltuvalt asjaoludest ka selle mõju toetusele.

Kui toetuse saamise tingimustele mittevastavus tuleneb vääramatust jõust või erandlikest asjaoludest, säilitab toetusesaaja õiguse toetusele.

6. TAOTLUSE MENETLEMINE

Toetuste taotluste menetlus ning selle raames tehtavad toimingud on haldusmenetlus [haldusmenetluse seaduse](#) tähenduses. Iga taotluse menetluses läbi viidava kontrolli eesmärk on tuvastada taotleja ja taotluse, sh ellu viidava või ellu viidud tegevuse vastavus kehtivatele nõuetele. Selleks on kohustus toetust menetleval, välja maksval ja järelevalvet teostaval asutusel kontrollida nõuete täitmist ning taotluses esitatud andmete õigsust.

Taotluse kontrollimine jaguneb administratiivseks ja kohapealseks kontrolliks. Administratiivset kontrolli tehakse kõikide esitatud taotluste üle. Taotluse kontrollimise käigus kontrollitakse, kas taotleja ning tema loomad vastavad toetusõiguslikkuse ja toetuse saamise ning tingimuslikkuse süsteemi nõuetele. Lisaks kontrollitakse ka mitmeid nõuetega sätestatud dokumente (näiteks munakanade ja vuttide üle arvestuse pidamine, KMN karjatervise protokoll olemasolu jne) ja muid haldusmenetluse käigus vajalikke tõendeid ja andmeid.

6.1. Halduskontroll

LHT taotluste administratiivse kontrolli käigus kontrollitakse:

- kas looma tõug, liik ja vanus on toetusõiguslikud;
- kas taotluselused loomad on kantud põllumajandusloomade registrisse.

OTL taotluste administratiivse kontrolli käigus kontrollitakse:

- kas loomad on kantud või registreeritud tõuraamatu põhiossa või eesti raskeveohobune tõuraamatu lisaossa A;
- kas taotluselused loomad on kantud põllumajandusloomade registrisse;
- kas taotluselune loom on kogu kalendriaasta registreeritud taotleja nimel põllumajandusloomade registris registreeritud tegevuskohas;
- kas loomad vastavad lisatoetuste saamise tingimustele;
- kas looma tõug, liik ja vanus on toetusõiguslikud.

KMN taotluste administratiivse kontrolli käigus kontrollitakse:

- kas taotleja majapidamises peetakse nõuetekohaseid loomi;
- kas taotleja on nõuetekohase veterinaarstiga sõlminud lepingu karjatervise andmete analüüsimiseks ja taotleja nõustamiseks karjatervise olukorda parandavate meetmete osas.

Kui administratiivse kontrolli käigus avastatakse märke võimalikust nõuete rikkumisest, viiakse läbi järelkontroll mistahes teise asjakohase menetluse ja vajadusel kohapealse kontrolli abil või saadetakse taotlejale järelepärimine.

6.2. Kohapealne kontroll

Kohapealsed kontrollid algavad pärast taotluste vastuvõttu ning kestavad vajadusel aasta lõpuni. Tingimuslikkuse nõuete täitmise osas teostatakse kontrolle aastaringelt. Kohapealseid kontrolle tehakse kontrollvalimite alusel.

LHT kohapealseid kontrolle viib läbi PTA. Kui taotlejale on LHT kohapealsest kontrollist ette teatatud, peab ta hoidma sellesse loomarühma kuuluvat looma, kelle kohta ta toetust taotleb, selliselt, et PTAl oleks võimalik kontrollida:

- veise kõrvamärkide olemasolu ja identifitseerimise numbreid;
- hobuse transpondri numbrit juhul, kui hobusele on paigaldatud transponder, muul juhul hobuse välimikku.

LHT kohapealses kontrollis peavad olema PTAl esitamiseks kättesaadavad järgmised dokumendid: põlluraamat(ud), munakanade või vuttide üle peetav arvestus, sigade söötmiss plaan, loomade liikumisdokumendid, veterinaararsti kirjalikud kinnitused, looma utiliseerimist tõendavad dokumendid jne.

Taotleja peab OTL kohapealse kontrolli raames PTAl teatavaks tegema kõik taotluse

rahuldamise otsustamiseks vajalikud asjaolud, sealhulgas:

- näitab taotleja kohapealset kontrolli tegevale ametnikule ette hobuse passi, millel on näha hobuse identifitseerimisnumber või unikaalne elunumber (UELN), sünniaeg ja välimiku kirjeldus või transpondri number;
- hoiab looma selliselt, et on võimalik kontrollida looma kõrvamärkide olemasolu ja identifitseerimisnumbrit ning hobuse välimikku või transpondri numbrit juhul, kui hobusele on paigaldatud transponder.

KMN toetuse kohapealses kontrollis kontrollib PRIA loomade identifitseerimise ja registreerimise nõudeid ning karjatervise protokollide olemasolu iga kuu kohta.

Kui kohapealse kontrolli käigus tuvastatakse loomade andmetes erinevusi loomapidaja karjaregistri ja põllumajandusloomade registri andmetes, on taotleja kohustus vajadusel loomadega seotud andmed põllumajandusloomade registris parandada või täiendada.

Kontrollaruande allkirjastavad PRIA inspektor või PTA teenistuja ja taotleja või tema volitatud esindaja. Kontrollaruande allkirjastamisega tõendab taotleja või tema esindaja, et on teadlik majapidamises läbi viidud kohapealsest kontrollist ning talle on võimaldatud esitada ja lisada kontrollaruandele märkuseid (allkiri ei tähenda nõustumist kontrolli tulemustega). Kui kohapealses kontrollis on tuvastatud eiramisi, saadetakse taotlejale kontrollaruande koopia. Kui taotlejal on pretensioone kohapealse kontrolli läbiviimise või kohapealse kontrolli tulemuste kohta, saab ta need esitada PRIAle või PTAle kirjalikult 15 kalendripäeva jooksul alates kontrolli toimumisest ja/või kontrollaruande koopia kättesaamisest.

Tingimuslikkuse süsteemi nõuete täitmist kontrollivad PRIA, PTA ning Keskkonnaamet (KeA), igaüks oma pädevuse piires. Tingimuslikkuse nõuete kontrollide korraldamisel peab arvestama Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2116 artiklis 83 sätestatuga. Kohapealsete kontrollide valim tehakse igal aastal riskianalüüsi põhjal.

7. TOETUSE VÄHENDAMINE

Toetuse vähendamise korral kohaldatakse [Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse](#) § 13 lõikes 3 sätestatut, mille kohaselt võib PRIA vähendada makstavat toetust või keelduda toetuse maksmisest, kui enne toetuse maksmist tehakse kindlaks, et taotleja rikub tegevuse elluviimise nõudeid või ei täida muid toetuse saaja kohustusi. Toetuse vähendamise suurus või mittemaksmine otsustatakse arvestades rikkumise raskust, ulatust, püsivust ja korduvust.

Baasnõuete ja toetatava tegevuse elluviimise nõuete rikkumise korral vähendatakse taotlejale antavat toetust, võttes aluseks taotluse alusel kindlaks määratud summa, mida taotlejal oleks õigus saada, millest on maha arvatud [Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse](#) 12. peatükis sätestatud kaitsemeetmete kohaldamisega (näiteks tingimuslikkuse ja loomade erinevusega seotud vähendamised) seotud summa.

[LHT](#) ja [KMN](#) toetuse nõuete rikkumiste hindamismatriksid leiab PRIA kodulehelt.

7.1. Toetuse vähendamine toetusõiguslikkuse nõuete rikkumise ja loomade arvu erinevuste tõttu

Kui taotleja ei täida toetusõiguslikkuse nõudeid jäetakse taotlus tervikuna rahuldamata.

- Näiteks jäetakse taotlus tervikuna rahuldamata, kui **LHT taotlejal** ei ole 2. maist kuni 31. augustini piimatõugu veiseid ja hobuseid kokku arvul, mis vastab vähemalt kahele

loomühikule või 30. aprilli seisuga ei ole taotlejal emiseid, võrdepõrsaid, kesikuid, nuumsigu ja nooremiseid kokku arvul, mis vastab vähemalt kahele loomühikule või kohustuseaastale eelnenud kalendriaasta 1. maist kuni kohustuseaasta 30. aprillini ei ole taotlejal vähemalt 50 munakana või 350 vutti. **KMN taotleja** taotlus jäetakse tervikuna rahuldamata, kui taotleja ei ole kohustuseaastal kohustuseaasta keskmisena pidanud vähemalt 101 piimatõugu lehma.

Erinevus taotlusel märgitud ja kindlaksmääratud loomade arvu vahel (loomade arvu erinevus) arvutatakse eraldi iga maaelu arengu loomapõhise toetuse kohta. Loomade arvu erinevus arvutatakse eraldi kõigi selliste loomade kohta, kelle kohta on kehtestatud ühesuguse suurusega ühikumäär, või eraldi iga loomatõu või -liigi kohta.

Taotlusel esitatud ja kindlaksmääratud loomade arvu erinevus	Toetuse vähendamine
Kindlaksmääratud loomade arv taotleja karjas on suurem, kui taotlusel esitatud loomade arv.	Toetus määratakse taotlusel esitatud loomade arvu alusel.
Taotlusel esitatud loomade ja kindlaksmääratud loomade arvu erinevus on kuni kolm looma.	Toetus määratakse kindlaksmääratud loomade arvu alusel.
Taotlusel esitatud loomade arv on kuni 50% suurem, kui on kindlaksmääratud loomade arv.	Toetus määratakse kindlaksmääratud loomade arvu alusel. Lisaks vähendatakse toetust taotletud ja kindlaksmääratud loomade arvu erinevusele vastava toetuse suuruse võrra.
Taotlusel esitatud loomade arv on üle 50% suurem, kui on kindlaksmääratud loomade arv.	Taotlus jäetakse loomade osas täielikult rahuldamata.

Näide: Taotleja taotles LHT toetust 100 piimatõugu veise kohta, kuid kohapealses kontrollis selgus, et veiseid on karjas alles 80. Taotletud ja kindlaksmääratud loomade arvu erinevus on 20 looma, mis moodustab 25% kindlaksmääratud loomade arvust (20/80x100). Toetus määratakse taotlejale 80 veise eest. Kuna taotlusel esitatud veiste arv moodustab kontrollimisel kindlaksmääratud veiste arvust kuni 50%, vähendatakse toetussummat täiendavalt 20 loomale vastava toetuse suuruse võrra.

7.2. Toetuse vähendamine tingimuslikkuse nõuete rikkumise tõttu

Tingimuslikkuse süsteemi mistahes nõude rikkumise korral vähendatakse kõiki taotletud toetusi, millele tingimuslikkuse süsteem kehtib. Nõuded kehtivad kalendriaasta järgi. Kui mõne nõude rikkumine tuvastatakse 2023. aastal, vähendatakse ka 2023. aastal taotletud pindala- ja/või loomatoetusi.

Maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuete ja kohustuslike majandamisnõuete järgimise puhul hinnatakse leitud rikkumiste korral, kas tegemist on hooletusest või tahtlikkusest tingitud rikkumisega, rikkumise raskust, püsivust ning ulatust ning kas on kergendavaid asjaolusid.

Hindamine toimub hindamismaatriksite alusel. Need avaldatakse PRIA kodulehel. Rikkumist hinnatakse tõsidusest, ulatusest ja püsivusest lähtuvalt. Leitud hinnangu alusel moodustub toetussumma vähendamise protsent.

Tingimuslikkuses on kasutusel mõiste „tähtsusetu tagajärjega mittetahtlik rikkumine“, mida kontrolliasutused võivad teatud juhtudel rakendada kohapealse kontrolli käigus tuvastatud tingimuslikkuse väiksemate rikkumiste korral. Sellisteks väiksemateks rikkumisteks on rikkumised, mida on võimalik lihtsate vahenditega kõrvaldada.

Tähtsusetu tagajärjega mittetahtliku rikkumise võib kohapealset kontrolli läbi viinud inspektor lugeda ebaoluliseks juhul, kui tegemist on kohe eemaldatava puudusega ja mille hindamisel punktisumma ei ületaks 3 punkti.

Kui rikkumine tuleneb põllumajandustootja mittetahtlikkusest, on üldreeglina vähendamise ulatuseks 3% kogusummast. PRIA võib pädeva kontrolliasutuse poolt kontrollaruandes esitatud hinnangu alusel siiski otsustada, kas seda protsenti vähendada 1%-ni. Iga mittetahtliku rikkumise protsent leitakse eraldi. Mittetahtlikud rikkumised liidetakse ja kui rikkumistel ei olnud tõsiseid tagajärgi või rikkumised ei olnud seotud rahva- ja loomaterviseiga, on maksimaalne vähendamine esimesel rikkumise aastal kuni 5% toetussummast. Samas, kui vähemalt üks rikkumine oli tõsiste tagajärgedega või rikkumine oli seotud rahva- ja loomaterviseiga, on maksimaalne vähendamine esimesel rikkumise aastal kuni 10%.

Kui rikkumine on püsiv või on taotleja kolme järjestikuse kalendriaasta jooksul rikkunud sama nõuet või standardit eelnevalt üks kord mittetahtlikult, vähendatakse toetussummat üldreeglina 10%. PRIA teavitab taotlejat, et sama nõude rikkumise veelkordsel kindlakstegemisel käsitletakse seda tahtliku nõude rikkumisena.

Kui mittevastavus on olnud taotleja poolt tahtlik või on nõuet rikutakse mitmendat korda, on vähendamise ulatuseks üldreeglina 15%. Lähtuvalt eksimuse suurusest on võimalik seda protsenti vajaduse korral suurendada kuni 100%-ni toetuse kogusummast.

PRIA arvutab [komisjoni delegeeritud määruse \(EL\) 2022/1172 III peatüki](#) kohaselt nõuete rikkumisel toetuste vähendused nende maksete põhjal, mis on tehtud või tehakse sellel aastal, mil niisugune rikkumine toime pandi. Leitud vähendust kohaldatakse nendele maksetele, mis tehakse rikkumise tuvastamise aastal.

See tähendab, et 2023. aasta kohapealsete ja administratiivsete kontrollide käigus tuvastatud rikkumised, mis pandi toime viimase kolme aasta (2020-2022) jooksul, arvatakse vastava aasta rikkumiste hulka. Tagasiulatuvalt arvutatakse nende nõuete rikkumise eest vähendus vastaval aastal määratud toetussummadest, kuid leitud vähendus võetakse maha 2023. aastal määratavast toetussummast.

8. TOETUSE MÄÄRAMINE VÕI TAOTLUSE RAHULDAMATA JÄTMINE

PRIA otsustab LHT, KMN ja OTL toetuse taotluste rahuldamise või rahuldamata jätmise hiljemalt 10. veebruariks 2024.

Otsusega saate tutvuda e-PRIAs valides menüüribalt „Dokumendid“. Määratud toetussummad avalikustatakse ka PRIA kodulehe [Toetuste saajad](#) lehel 10 tööpäeva jooksul pärast otsuse tegemist.

Toetuse vähendamise või taotluse rahuldamata jätmise otsusest teavitab PRIA Teid 10 tööpäeva jooksul pärast otsuse tegemist kas kirjalikult, saates Teile tähitud postiga otsuse väljavõtte, või e-teavitusega, kui olete PRIA-le esitanud e-posti aadressi. Väljavõtet ei saadeta, kui toetust ei vähendata.

Kui olete kliendi andmetesse lisanud e-posti aadressi, kontrollige üle oma seadmete rämpsposti seadistused. Võib juhtuda, et e-post on seadistatud selliselt, et PRIA saadetud e-kirjad jõuavad rämpsposti hulka. Sel juhul palume märkida PRIA turvaliseks saatjaks.

Taotlus jäetakse tervikuna rahuldamata järgmistel juhtudel:

- taotleja ei esita ega tee teatavaks menetluses tähtsust omavaid asjaolusid ja tõendeid või takistab kohapealse kontrolli tegemist;
- taotleja ei vasta kohustuseaastal konkreetse toetuse toetusõiguslikkuse nõuetele. Kui toetusõiguslikkuse nõude rikkumine tuvastatakse 5-aastase kohustuse puhul kohustuseperioodi esimesest aastast hilisemal aastal, nõutakse eelnevatel aastatel makstud toetus tagasi;
- taotleja on taotlusele märkinud tegelikust nõuetekohasest tuvastatud loomade arvust üle 50% suurema loomade arvu;
- taotleja rikub toetuse baasnõudeid või toetatava tegevuse nõudeid ulatuses, mis üksi või koosmõjus vähendavad toetuse summa nullini.

9. TOETUSE MAKSMINE

LHT, KMN ja OTL toetused makstakse välja hiljemalt 30. juuniks 2024.

NB! Arveldusarve numbri või konto omaniku nime muutumisest palume kohe PRIAt teavitada. Toetuse taotleja peab olema ise konto omanik. Vastasel juhul ei ole võimalik toetussummat üle kanda. Andmeid on võimalik muuta e-PRIA teenuses „Kliendi andmed“, mille kaudu esitatud andmete muutmine toimub koheselt, kui ei ole vaja teha andmete lisakontrolle.

e-PRIA teenuses „Maksed ja võlgnevused“ on võimalik taotlejal vaadata oma kõige täpsemat ja viimast finantssuhte seisut PRIAga. Näha saab taotlejale tehtud/tehtavaid makseid ja kõiki võlgnevusi. Maksete leheküljel on vaikimisi toodud kliendi maksed viimase aasta jooksul. Samuti on toodud need maksed, mis tehakse tulevikus (maksed kuupäev on kas täidetud tuleviku kuupäevaga või on täitmata). Kui PRIA finantsosakond on edastanud maksed riigikassasse (reeglina 2-7 tööpäeva jooksul alates makseotsuse allkirjastamisest/digitembeldamisest), saab väljamakse kuupäev, millal toetusraha kliendi arvele laekub, kliendile nähtavaks ka e-PRIAs.

Füüsilistele isikutele makstavatelt summadel peetakse kinni üksikisiku tulumaks. Toetust saavatel füüsilistel isikutel on võimalus esitada PRIAle ühekordne avaldus selle kohta, et toetuselt tulumaksu kinnipidamisel arvestatakse maksustatavalt summalt eelnevalt maha tulumaksuvaba määr. Info põllumajandustoetuste maksustamise kohta (sh avalduse vorm) on kättesaadav PRIA kodulehe [toetuste maksustamise](#) lehelt.

Tulude deklareerimisega seotud küsimustes palume pöörduda otse Maksu- ja Tolliameti poole infotelefonil 880 0811 või e-kirja teel aadressil eraklient@emta.ee. Lisainfot toetuste maksustamise kohta leiate [Maksu- ja Tolliameti kodulehelt](#).

9.1. Ühikumäärad

9.1.1. LHT ühikumäärad

Toetuse ühikumäär põhitegevuse nõuete täitmise eest looma kohta aastas loomarühmade kaupa on järgmine:

- 1) 150 eurot piimalehma ja muu vähemalt kahe aasta vanuse piimatõugu veise kohta;
- 2) 50 eurot vähemalt kuue kuu vanuse piimatõugu veise, välja arvatud punktis 1 nimetatud piimatõugu veise kohta;
- 3) 25 eurot alla kuue kuu vanuse piimatõugu veise kohta;
- 4) 50 eurot vähemalt kuue kuu vanuse hobuse kohta;
- 5) 40 eurot emise kohta;
- 6) 30 eurot võõrdpõrsa, kesiku, nuumsea, nooremise kohta;

- 7) 1,60 eurot munakana kohta;
- 8) 2,30 eurot vuti kohta.

Toetuse ühikumäär emiste lisategevuse nõude täitmise eest on 40 eurot emise kohta aastas.

Ühikumäära määramisel arvestatakse looma vanus veiste ja hobuste puhul 2. mai seisuga, sigade puhul 30. aprilli seisuga.

Kui kõigi nõuetele vastavate taotluste rahastamise summa ületab enne [Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse](#) § 13 lõikes 3 sätestatud toetuse vähendamiste otsustamist toetusele eelarveaastaks määratud eelarve, rahuldab PRIA kõik taotlused kuni 100 loomühiku ulatuses iga taotlusel märgitud loomarühma kohta, vähendades seda ületava osa puhul põhitegevuse elluviimise eest toetuse ühikumäära ulatuses, mis on vajalik kõigi nõuetele vastavate taotluste rahuldamiseks maksimaalsel võimalikul määral.

9.2.2. OTL ühikumäärad

Põhitoetuse ühikumäär ohustatud tõugu looma kohta kalendriaastas on järgmine:

- 1) 250 eurot eesti hobuse, eesti raskeveohobuse, tori hobuse universaalsuuna hobuste alampopulatsiooni ja vana-tori suuna hobuste alampopulatsiooni hobuse pidamise eest;
- 2) 250 eurot eesti maatõugu veise pidamise eest;
- 3) 35 eurot kihnu maalamba pidamise eest;
- 4) 6 eurot eesti vuti pidamise eest.

Lisatoetuse ühikumäär ohustatud tõugu looma kohta kalendriaastas on järgmine:

- 1) 200 eurot eesti maatõugu pulli pidamise eest;
- 2) 250 eurot kohustuseaastal jõudluskontrollis osaleva eesti maatõugu lehma pidamise eest;
- 3) 350 eurot kohustuseaastale vahetult eelnenud kalendriaastal puhtatõulise järglase andnud ja kohustuseaastal jõudluskontrollis osaleva eesti maatõugu lehma pidamise eest;
- 4) 100 eurot kohustuseaastale vahetult eelnenud kalendriaastal puhtatõulise järglase andnud eesti maatõugu lehma pidamise eest;
- 5) 34 eurot eesti maatõugu lehmullika pidamise eest;
- 6) 100 eurot kohustuseaastale vahetult eelnenud kalendriaastal järglase andnud ohustatud tõugu mära pidamise eest;
- 7) 100 eurot jõudluskontrollis osalenud ja kohustuseaastale vahetult eelnenud kalendriaastal järglase andnud ohustatud tõugu täku pidamise eest;
- 8) 100 eurot ohustatud tõugu noortäku pidamise eest;
- 9) 35 eurot kohustuseaastal jõudluskontrollis osaleva kihnu maalamba pidamise eest;
- 10) 70 eurot kohustuseaastal jõudluskontrollis osaleva kihnu maalamba jäära pidamise eest;
- 11) 35 eurot kihnu maalamba jäära pidamise eest.

Kui kõigi nõuetele vastavate taotluste rahastamise summa ületab enne [Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse](#) § 13 lõikes 3 sätestatud toetuse vähendamiste otsustamist toetusele eelarveaastaks määratud eelarve, vähendab PRIA Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 28 lõike 2 punkti 2 alusel toetuse ühikumäära sellises osas, mis on vajalik kõigi nõuetele vastavate taotluste rahuldamiseks maksimaalsel võimalikul määral. PRIA on õigus vähendada kõiki määrusega sätestatud ühikumäärasid.

9.2.3. KMN ühikumäär

Toetuse ühikumäär piimatõugu lehma kohta on 45 eurot kalendriaastas. Toetust antakse taotleja tegevuskohas kohustuseperioodi kalendriaastal peetud toetusõiguslike piimatõugu lehmade

keskmise arvu alusel. Keskmine arv ümardatakse täisarvuni.

Kui kõigi nõuetele vastavate taotluste rahastamise summa ületab enne [Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse](#) § 13 lõikes 3 sätestatud toetuse vähendamiste otsustamist toetusele eelarveaastaks määratud eelarve, vähendab PRIA Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 28 lõike 2 punkti 2 alusel toetuse ühikumäära sellises osas, mis on vajalik kõigi nõuetele vastavate taotluste rahuldamiseks maksimaalsel võimalikul määral.

10. OTSUSE VAIDLUSTAMINE

Kui Te ei ole PRIA otsusega nõus, on Teil võimalus esitada [haldusmenetluse seaduse](#) nõuetele vastav vaie PRIA peadirektorile, põhjendades omapoolset seisukohta. Vaie tuleb edastada aadressil Tähe 4, Tartu 51010 või e-posti teel aadressil pria@pria.ee 30 kalendripäeva jooksul pärast haldusakti kättesaamist. Elektroonilise otsuse kättetoimetamisega nõustumise korral loetakse otsuse kättesaamise hetkeks vastava e-teavituse saatmise kuupäev. Vaide põhjal vaadatakse toetuse otsus uuesti üle ja tehtud otsusest teavitatakse Teid kirjalikult.

Tulenevalt [haldusmenetluse seaduse](#) § 76 lõikes 2 sätestatule märgitakse vaides:

- 1) haldusorgani nimetus, kellele vaie on esitatud;
- 2) vaide esitaja nimi või nimetus, postiaadress ja sidevahendite numbrid;
- 3) vaidlustatava haldusakti või toimingu sisu;
- 4) põhjused, miks vaide esitaja leiab, et haldusakt või toiming rikub tema õigusi;
- 5) vaide esitaja selgelt väljendatud nõue;
- 6) vaide esitaja kinnitus selle kohta, et vaieldavas asjas ei ole jõustunud kohtuotsust ega toimu kohtumenetlust;
- 7) vaidele lisatud dokumentide loetelu.

Vaidele kirjutab alla taotleja või tema esindaja. Vaide esitaja esindaja lisab vaidele volikirja või muu volitust tõendava dokumendi, kui seda ei ole varem esitatud.

11. TOETUSE TAGASINÕUDMINE

Kui pärast toetuse väljamaksmist selgub, et taotleja on esitanud valeandmeid, eelmiste aastate toetus on välja makstud alusetult või kui taotleja loobub 5-aastasest OTL või KMN kohustusest enne kohustuseperioodi lõppu, peab ta saadud toetuse summa tagasi maksma. Kui toetuse saajalt nõutakse eelnevatel aastatel saadud toetus täielikult tagasi, siis võetud 5-aastane kohustus lõpeb.

Toetusraha jäetakse tagasi nõudmata, kui toetuse saajalt individuaalse maksega seotud tagasinõutav summa toetuse kohta ei ületa 100 eurot.

Alusetult väljamakstud toetussummasid saab tagasi nõuda 10 aasta jooksul. Tagasimaksekohustust ei kohaldata, kui ajavahemik toetuse maksmise kuupäevast kuni kuupäevani, mil PRIA toetuse saajat esimest korda teavitab, et makse oli alusetu, on pikem kui kümme aastat.

12. LHT, KMN JA OTL TOETUSTE ALUSEKS OLEVAD ÕIGUSAKTID

Kõigi õigusaktide puhul palume arvestada, et lisaks õigusakti nimetuses olevale esialgsele kuupäevale võib neis olla hilisemaid muudatusi. Õigusakte elektroonilisest Riigi Teatajast lugedes palume valida hetkel kehtiv versioon.

12.1. Euroopa Parlamendi ja nõukogu ning Komisjoni määrused

- [Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus \(EL\) 2021/2115](#), millega kehtestatakse liikmesriikide koostatavate Euroopa Põllumajanduse Tagatisfondist (EAGF) ja Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) rahastatavate ühise põllumajanduspoliitika strateegiakavade (ÜPP strateegiakavad) toetamise reeglid ning tunnistatakse kehtetuks määrused (EL) nr 1305/2013 ja (EL) nr 1307/2013
- [Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus \(EL\) 2021/2116](#), mis käsitleb ühise põllumajanduspoliitika rahastamist, haldamist ja seiret ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 1306/2013
- [Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus \(EL\) 2016/429](#), loomataudide kohta, millega muudetakse teatavaid loomatervise valdkonna õigusakte või tunnistatakse need kehtetuks (loomatervise määrus)
- [Komisjoni delegeeritud määrus \(EL\) 2022/1172](#), millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) 2021/2116 ühtse haldus- ja kontrollisüsteemi osas ühises põllumajanduspoliitikas ning tingimuslikkusega seotud halduskaristuste kohaldamise ja arvutamise osas
- [Komisjoni delegeeritud määrus \(EL\) 2022/126](#), millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) 2021/2115 täiendavate nõuetega teatavatele sekkumisviisidele, mille liikmesriigid määravad kindlaks kõnealuse määruse kohastes ajavahemikuks 2023–2027 ette nähtud ÜPP strateegiakavades, ning eeskirjadega, milles käsitletakse maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise (HPK) 1. standardi kohast suhtarvu
- [Komisjoni delegeeritud määrus \(EL\) 2019/2035](#), millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) 2016/429 seoses maismaaloomade pidamise ettevõtteid ja haudejaamu ning teatavate peetavate maismaaloomade ja haudemunade jälgitavust käsitlevate eeskirjadega
- [Komisjoni rakendusmäärus \(EL\) 2022/1173](#), millega kehtestatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2116 kohaldamise eeskirjad ühise põllumajanduspoliitika ühtse haldus- ja kontrollisüsteemi kohta

12.2. Eesti õigusaktid

- [Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seadus](#)
- Maaeluministri 27.01.2023 määrus nr 6 „[2023. aastal „Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika Eesti strateegiakava aastateks 2023–2027” sekkumiste raames antavad toetused](#)“
- Maaeluministri 21.12.2022 määrus nr 68 „[Maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuded ning kohustuslikud majandamisnõuded](#)“
- Maaeluministri 23.12.2022 määrus nr 84 „[Perioodi 2023–2027 loomade heaolu toetus](#)“
- Maaeluministri 23.12.2022 määrus nr 77 „[Perioodi 2023–2027 loomade tervist edendavate kõrgemate majandamisnõuete toetus](#)“
- Maaeluministri 23.12.2022 määrus nr 82 „[Perioodi 2023–2027 ohustatud tõugu looma pidamise toetus](#)“
- Maaeluministri 25.11.2021 määrus nr 74 „[Põllumajandusloomade märgistamise ja registreerimise ning veisepassi väljastamise kord, põllumajandusloomade tapmisest ja hukkamisest ning kõrvaldamisest teavitamise kord ning identifitseerimisvahendi eemaldamise ja asendamise nõuded](#)“
- Põllumajandusministri 19.06.2003 määrus nr 59 „[Nõuded kanade pidamisele ja selleks ettenähtud ruumile või ehitisele](#)“
- Põllumajandusministri 23.10.2002 määrus nr 78 „[Nõuded vasikate pidamisele ja selleks ettenähtud ruumile või ehitisele](#)“
- Maaeluministri 25.11.2021 määrus nr 73 „[Põllumajandusloomade registri põhimäärus](#)“¹

- Keskkonnaministri 08.10.2019 määrus nr 52 „[Põlluraamatusse kantavate andmete loetelu ja põlluraamatu pidamise kord](#)“
- [Veeseadus](#)
- [Haldusmenetluse seadus](#)
- [Loomakaitse seadus](#)
- [Veterinaarseadus](#)
- [Ravimiseadus](#)
- [Põllumajandusloomade aretuse seadus](#)

Eesti õigusaktidega saab tutvuda Riigi Teataja kodulehel www.riigiteataja.ee, Euroopa Liidu õigusaktidega Euroopa Liidu Teataja kodulehel <http://eur-lex.europa.eu>, strateegiakavaga saab tutvuda Maaeluministeeriumi kodulehel www.agri.ee. Muude toetuse menetlemisel aluseks olevate dokumentidega PRIA kodulehel www.pria.ee.

Edukat taotlemist!